

# Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning



Nr 4 2008 Årg. 72

## INNEHÅLL

Stiftelsen Biblicum 40 år. SE .....	145
Profeten Jesajas bok. SE .....	151
Ateism, humanism och kristendom. Alvar Svenson .....	159
Johannes Bugenhagen – reformationens store organisatör. Ingvar Adriansson .....	164
<i>Frågor och svar</i> .....	169
<i>Utblick över samtiden</i> .....	176
<i>Litteratur</i> .....	181
<i>Gåvoredovisning</i> .....	192

### **BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning**

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist.

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Alvar Svenson,  
Egil Edvardsen och Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 200 svenska kr (stud 100 kr),  
prenumeranter i Norge betalar 220 norska kr (stud 110 NOK),  
prenumeranter i Danmark betalar 215 danska kr (stud 110 DKK),  
prenumeranter i Finland och övriga Europa betalar 26 euro (stud 16 EUR),  
prenumeranter i övriga världen 30 euro (stud 20 EUR).

Plusgiro Sverige 152335-6

DnB NOR Norge 7877.08.15400

SAMPO Finland 800017-70843747

#### **Tidskriftens expedition:**

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, S-331 35 Värnamo

E-mail: [biblicum@bredband.net](mailto:biblicum@bredband.net)

#### **Redaktionens adress:**

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9B, 722 26 Västerås

E-mail: [seth.erlandsson@tele2.se](mailto:seth.erlandsson@tele2.se)

Glöm inte anmäla adressändring.

# BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

4/2008

---

## Stiftelsen Biblicum 40 år

*Med anledning av Stiftelsen Biblicums 40-årsjubileum den 8 oktober kan det vara på sin plats att presentera lite historik om Stiftelsen Biblicums tillkomst och första år.*

Den 8 oktober 1968 hölls ett historiskt sammanträde i Domprostgården i Växjö. En plan att bilda en stiftelse ”för befrämjande av bibelforskning och bibelkunskap” blev förverkligad. Närvarande vid sammanträdet var domprost G A Danell, Växjö, teol dr David Hedegård, Uppsala, läroverksadjunkt Sune Svensson, Uppsala, pastor Torsten Josephsson, Södertälje och pastor Ingvar Hector, Gamla Hjemseryd.

Målsättningen för den tilltänkta stiftelsen genomgicks punkt för punkt i anslutning till en promemoria som utarbetats av Hedegård. Ett förslag till stadgar presenterades vid sammanträdet och en stiftelseurkund utarbetades och godkändes. Stadgarnas inledning lyder:

Stadgar för Stiftelsen Biblicum, institution för bibelstudium och bibelundervisning, stiftad genom stiftelseurkund av den 8 oktober 1968. § 1. Biblicum har till uppgift att bedriva bibelforskning och att meddela bibelkunskap till olika kategorier av människor, i första hand till teologie studerande, lärare och lärarkandidater, ungdomsledare, söndagsskollärare etc. Institutionen skall också anordna studiekurser för präster.

I § 2 räknas de sju stiftarna upp, förutom de fem närvarande också lektor Ingemar Franck, Skara och kyrkoherde Lars Engquist, Råneå. Det beslöts att undertecknarna av stiftelseurkunden också skulle utgöra stiftelsens första styrelse. Styrelsen konstituerade sig med G A Danell som

ordförande och David Hedegård som vice ordförande. Det beslöts också att ”då vakanser uppstår, skall styrelsen komplettera sig själv” (§ 2) och att varje styrelseledamot årligen ska bekräfta ”att han håller fast vid den i stiftelseurkunden fastställda trosgrundvalen” (§ 3). Vidare: ”Om styrelseledamot, trots att han fått ordförandens kallelse, inte infinner sig till tre på varandra följande sammanträden, skall det anses att han automatiskt avgått ur styrelsen. Om styrelseledamot uppenbarligen avvikit från stiftelsens trosgrundval, äger styrelsen att utesluta honom” (§ 3).

Stiftelsens trosgrundval lyder enligt stiftelseurkunden: ”Biblicum skall bygga sin verksamhet på Bibeln som Guds inspirerade, alltigenom tillförlitliga ord och på Svenska kyrkans bekännelse.” Med uttrycket ”Svenska kyrkans bekännelse” avses ”Svenska kyrkans bekännelsekrifter”, namnet på Konkordieboken i svensk översättning. Stiftelseurkunden och Stiftelsen Biblicums stadgar vill mycket kraftfullt skapa garantier för att stiftelsen och dess styrelseledamöter inte i framtiden glider bort från Bibeln och den lutherska bekännelsen. Exemplet är ju många på institutioner som en gång varit bibeltrogna och sedan glidit till att bli alltmer liberalteologiska.

## **Bakgrund**

David Hedegård hade länge sett vilka förödande verkningar bibelkritiken hade. Människor tappade förtroende för Bibeln och därmed blev inte människor uppbyggda av Bibelns livsviktiga undervisning. I en folder om Stiftelsen Biblicum som utkom i januari 1970 och som Hedegård hade gjort förarbetet till, tecknas Biblicums bakgrund på följande sätt:

Biblicums bakgrund är den nuvarande teologiska och andliga situationen i vårt land. Bibelkunskapen har på ett katastrofalt sätt gått tillbaka, även bland aktiva kyrkomedlemmar. Därtill kommer, att bibelsynen och bibelundervisningen både i kyrka och skola i hög grad präglas av den liberala teologins relativism och skepticism. Ingen bok torde ha utsatts för en så intensiv kritik som den Heliga Skrift. I vida kretsar – även inom kyrkor och samfund – har tvivlet på Bibelns trovärdighet slagit rot. Allt detta – både den bristande kunskapen och utbredda misstron beträffande Bibeln – är en dödlig fara för all sann kristendom, eftersom Bibeln är den enda källan till rätt kunskap om Gud och frälsningen, liksom den är det enda rättesnöret för kristen tro och kristet liv. Bibelkunskap och bibeltro är på väg att för-

svinna hos vårt folk. Några tecken till förändring kan inte förmärkas vare sig i skola, samhälle eller vid våra universitet. De teologiska fakulteterna är statliga och deras inriktning alltjämt präglad av en liberalteologisk inställning. Den vetenskapligt högstående konservativa forskning, som faktiskt finns, kan inte komma till tals i dessa sammanhang.

Hedegård var en handlingens man som snabbt ville göra något åt situationen. Alltsedan 1930-talet hade han verkat för bibeltrogen teologisk litteratur och undervisning och var mycket produktiv. Han klagade inte bara över dåliga läroböcker utan satte i gång och skrev själv en hel rad. Han klagade inte bara på dåliga bibelöversättningar utan gjorde en egen översättning av Nya testamentet etc. Han insåg hur förödande det var att den liberala teologin fått nära nog monopol på produktionen av teologiska läroböcker och kurser. Genom förbundet "För biblisk tro" och dess tidskrift med samma namn deltog han ivrigt i kampen för biblisk tro.

Till skillnad från Hedegård, som hade verkat i olika frikyrkliga sammanhang och hade en lågkyrklig bakgrund, var G A Danell kyrkligt förankrad. Men också Danell insåg och påtalade ofta hur förödande bibelkritiken var för sann kristendom. Som domprost i Svenska kyrkan stod han i en protestsituation mot dess lärrouplösning och avfall från biblisk-luthersk tro och fick därigenom en ledande ställning bland olika kyrkliga grupper som också motsatte sig den liberala teologin. Dit hörde olika gammalkyrkliga grupper och även många högkyrkliga. Han kom också att få förtroendet av Axel B Svenssons son Sune Svensson att bli redaktör för Nya Väktaren, en tidning som förknippades med den lågkyrkliga lekmannarörelsen Bibeltroga Vänner men som nådde långt utanför dess kretsar. Både Danell och Hedegård var teologie doktorer i exegetik och kände därför väl till den historisk-kritiska bibelforskningen och dess konsekvenser.

Den direkt utlösande orsaken till Biblicums tillkomst har Danell skrivit om i sin tidning Nya Väktaren 3/69 under rubriken "Hur och varför Biblicum kom till". Danell hade deltagit i en diskussion i Uppsala över ämnet "Har Bibeln alltid rätt?" Vid den diskussionen framförde ledande representanter för den teologiska fakulteten i Uppsala "att Bibeln icke hade rätt i sina historiska uppgifter", "att dess gudsbild var falsk", "att icke heller den nytestamentliga etiken höll måttet inför det moderna samhällets krav", att Bibeln "var full av felaktigheter och motsägelser, att profetiorna inte gått i uppfyllelse" etc.

Hemkommen skrev jag till David Hedegård och relaterade det hela. Samt sade: Nu måste vi göra någonting. Liberalismen är ingalunda död utan frodas lika starkt som någonsin. Våra blivande präster blir ensidigt informerade. De får aldrig höra den andra parten, som försvarar Bibelns trovärdighet och auktoritet. Vi måste bilda ett bibelinstitut . . . Det visade sig, att David Hedegård sedan länge närt alldeles samma tankar (s 36).

Danell förde i denna artikel också på tal tanken på ”en fri bekännelsekyrka. En menighetsfakultet, som förser en mer och mer sekulariserad kyrka och en alltmer politiserad kyrkoledning med bekenntsetrogn präster – det blir bara en halvmesyra.”

## 1969

Den 30/6 – 12/7 arrangerade Stiftelsen Biblicum sin första bibelkurs. Den hölls på Hjelmserysstiftelsen och bland föreläsarna kan nämnas G A Danell, Hugo Odeberg, David Hedegård, Seth Erlandsson, Lars Engquist och Tryggve Kronholm. Vid styrelsesammanträdet den 4 juli valdes professor Hugo Odeberg till förste hedersledamot i Biblicum. Dessutom beslöts att till studierektor och föreståndare för Biblicum kalla Seth Erlandsson.

Vid styrelsemötet i Växjö den 29 september 1969 lämnade Torsten Josephsson sitt uppdrag som ledamot i Stiftelsen Biblicum. Bakom denna avgång låg en uppblossad debatt om Bibelns tillförlitlighet i Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens tidning Budbäraren. Hedegård, som deltog i denna debatt, såg mycket allvarligt på den liberala bibelsyn som föreståndaren för EFS' Teologiska Institut Torsten Nilsson torgförde. Styrelsens krav på ett klart avståndstagande från Torsten Nilssons bibelsyn blev inte uppfyllt av Josephsson. Till hans ersättare invaldes den 3 december kyrkoadjunkten Per Jonsson, Landskrona.

## 1970

Detta år tog uppbyggandet av ett bibliotek med god teologisk litteratur fart och Biblicum förlades tills vidare till föreståndarens bostad i Gamla Uppsala. Arbetet med biblisk forskning och produktion av god bibeltrogen litteratur kom nu i gång. Behovet av en tidskrift för spridning av god bibeltrogen undervisning och för kontakt med understödjare av verksamheten blev påtagligt. Tack vare Förbundet För biblisk tro med

Hedegård i spetsen kunde detta behov fyllas. Stiftelsen Biblicum erbjöds nämligen att överta tidskriften För Biblisk Tro och detta erbjudande togs emot med tacksamhet. Fr.o.m. 1972 ändrades tidskriftens namn till "Biblicum – tidskrift för biblisk tro och forskning".

Behovet av en fri bekännelsekyrka aktualiserades allt oftare. I För Biblisk Tro nr 1, 1970, citerade Hedegård ett långt stycke ur en artikel av Danell, publicerad i Nya Vaktaren nr 11, 1969. Där argumenterade Danell kraftigt för en fri bekännelsekyrka och skrev bl a:

Min syn på Kyrklig Samling har alltid varit att dess främsta uppgift är att förbereda en sådan fri bekännelsekyrka. Alla har inte delat den uppfattningen. Men det förefaller som om på grund av den allt snabbare utvecklingen mot andligt förfall och politrukisering av kyrkoorganisationen allt fler börjar längta efter en fri bekännelsekyrka. Våra möten på riks- och stiftplanet med den starka och djupa gemenskapen i gudstjänstliv och i tro ger oss alla en försmak av en fri kyrka, där vi kan fira gudstjänst i anda och sanning, där gudstjänsten är de troendes mässa, inte de likgiltiga kyrkomedlemmarnas söndagsstämningstunder. . .

Det blir mer och mer så, att vi måste dra oss undan den officiella kyrkliga verksamheten på stifts- och kontraktsplanet. . . Stiftscheferna och deras medhjälpare får sköta sig själva. Vi kan inte ha någon gudstjänstgemenskap med dem som förfalskar Guds ord och förändrar de heliga apostoliska ordningarna. Vi ska inte ha någon del med dem (Rom 16:17, 2 Tess 3:6, Tit 1:16, 3:10, 2 Tim 3:5). Vi inbjuder dem inte till våra dagar och möten. Vi deltar inte i deras arrangemang. . .

I detta sammanhang får stiftelsen Biblicum en oanad betydelse. För att kunna fostra bekännelsetrogna präster behöver vi en bekännelsetrogen prästutbildning. De statliga fakulteterna är alltid mer eller mindre impregnerade med liberal teologi, som tar musten ur de kristnas liv. Man skulle önska att Lutherstiftelsen en gång kunde samgå med oss i dessa strävanden.

Som kommentar till Danells artikel skrev Hedegård: "En fri bekännelsekyrka är utan minsta tvekan nödvändig, om någon sann kristendom skall kunna bevaras i vårt land." Hedegård avslutade sin kommentar med orden: "Man kan bara fråga sig hur en fri bekännelsekyrka skall kunna komma till stånd. Detta är ännu fördolt, men Herren Gud skall ge sin ledning som svar på enträgen bön."

1971

”Den 3 oktober på Mikaelidagens morgon kallades David Hedegård hem till sin Frälsare och Saliggörare. En stor Herrens stridsman hade fullbordat sitt lopp. Följaktligen fick inte David Hedegård möjlighet att redigera också det sista häftet av tidskriftens trettiofemte årgång.” Så inleder SE nr 5, 1971, av För Biblisk Tro.

Den 29 november 1971 skulle David Hedegård ha fyllt 80 år. Därför hade Biblicums föreståndare arbetat fram en festskrift till honom med bidrag från en rad framstående teologer. Vid sammanträde fem dagar efter Hedegårds död beslöts att denna festskrift skulle utges postumt som en minnesskrift och överlämnas till Brita Hedegård vid en enkel högtidlighet den 29 november. Minnesskriften fick namnet ”Ditt Ord är Sanning – en handbok om Bibeln tillägnad David Hedegård”.

SE

\* \* \*

I och med detta häfte av tidskriften vill jag tillönska alla tidskriftens läsare ett rikt firande av vår Frälsares födelse och ett Gott Nytt År i tacksamhet över hans frälsningsverk. *Välkomna som prenumeranter också för 2009 och tack för stöd och uppmuntran!* Behovet av en institution och en tidskrift för biblisk tro och forskning var stort 1968 och är alltjämt mycket stort. Vi gläder oss åt att vi har understödjare som frivilligt stött vårt arbete nu i 40 år och att nya har kommit till efter hand. Om Gud vill och vi får leva tror jag mig kunna utlova att årgång 73, 2009, kommer att innehålla en rad artiklar som underlättar bibelläsningen, lyfter fram Bibelns rika innehåll och uppmuntrar till spridning av biblisk tro och undervisning. Vi ber om fortsatt hjälp att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift.

Red.



# Profeten Jesajas bok

av Seth Erlandsson

Det är inte alltid lätt att se den röda tråden i Gamla testamentets profetböcker och det gäller också Jesajas profetbok. Många tycker att profeten hoppar från än det ena, än det andra, och man tappar lätt tråden eller har svårt att få sammanhang mellan olika verser och utsagor. Det har bl.a. lett till att många bibelkritiker styckat sönder Jesajaboken i en rad fristående avsnitt som de hänfört till olika författare eller källor från skilda tider. Efter en uppstyckning på tre profeter, en Protojesaja (kap. 1-39) från ca 740-700 f.Kr., en Deuterokesaja (kap. 40-55) från ca 545-535 f.Kr. och en Tritiojesaja (kap. 56-66) från ca 520-500 f.Kr.)<sup>1</sup> är det vanligt bland bibelkritiker idag att Jesajaboken styckas upp på inte mindre än ett tjugotal profeter eller profetgrupper från vitt skilda tider, ända ned till 200-talet f.Kr. Protojesaja, som tidigare ansågs vara den enda äktjesajanska delen, sägs numera innehålla en rad större och mindre partier som ska ha tillkommit långt senare än Deuterokesaja. Tritiojesaja (kap. 56-66) ses numera inte som en enhet utan som en mycket oenhetlig samling av profetsagor från olika tider.

Den fråga som många ställer sig är: *Vad är bakgrunden till de många profetsagorna i Jesajaboken och vad syftar profeten på, sin samtid eller framtiden, och i så fall vilken del av framtiden? Hur hänger de olika utsagorna ihop och vad är budskapet?* Det är frågor jag ska försöka besvara i en artikelserie om profeten Jesajas bok. Jag skriver medvetet profeten Jesajas bok, för det är så som hela denna profetbok på 66 kapitel presenterar sig själv.

---

1 Det började med att J.C. Döderlein 1775 antog att Jesajaboken bestod av två skilda profetböcker, kap. 1-39 och kap. 40-66, som härstammade från en första Jesaja respektive en senare okänd Jesaja. Senare framförde K. Budde (1891) och B. Duhm (1892) tanken att Jesajaboken bestod av tre Jesajors verk och denna tanke kom att dominera under större delen av 1900-talet. Än idag framförs denna förlegade tanke i många skolböcker i religionkunskap.

*Frågorna är många om bakgrund, sammanhang, den röda tråden och rätt förståelse av det profetiska budskapet.* Även vana bibelläsare kan undra över vad profeten verkligen menar när han ofta tvärt växlar mellan dom och frälsning, mörk framtid och ljus framtid, välsignelse och förbannelse. På mångas önskemål tar jag mig nu an uppgiften att försöka skapa ökad klarhet om Jesajas profetbok och dess innehåll. I denna artikelserie ska jag inte gå in på detaljer (det får ske i ett större kommentarverk) utan begränsa mig till en översiktlig genomgång av vad profeten vill säga, vad som är den röda tråden och hur utsagorna hänger ihop. Denna genomgång vill underlätta för bibelläsaren att läsa texterna och endast undantagsvis kommenterar jag vissa verser lite utförligare.

### **Profetens verksamhetstid**

Jesaja anger tydligt i 1:1 när han verkade och framförde sin förkunnelse. Det var när kungarna Ussia (792-740), Jotam (750-732), Ahas (735-715) och Hiskia (715-686) regerade i Juda. Under denna tid uppenbarade HERREN Sebaot för Jesaja vad han skulle förkunna ”angående Juda och Jerusalem”. Samma år som Ussia dog (740 f.Kr.) fick Jesaja sin kallelse: ”Jag såg Herren sitta på en hög och upphöjd tron” (6:1). ”Jag hörde HERRENS röst: Han sa: *Vem ska jag sända och vem vill vara vår budbärare?* Då sa jag: *Här är jag, sänd mig!*” (6:8). Sedan verkade Jesaja som profet en lång tid, kanske 60 år. I 37:38 nämns nämligen att den assyriske kungen Sanherib blev mördad av sina söner, och det skedde år 681 f.Kr.

Jesajabokens allra första ord i grundtexten är *Chazón* som är ett substantiv bildat av verbet *chazá* ”skåda, se”. Därmed anger Jesaja att det han förkunnar har Gud låtit honom se. Och *chazón* = ”det han har sett” är inte en video utan ljud, en stumfilm. Han har både sett och hört vad HERREN uppenbarar, den sanna förståelsen av vad som skett, sker och ska ske. Eftersom Jesaja av Gud blivit utvald att få se också det som kommer att ske i framtiden, använder han ofta verbets perfektform också om framtida händelser. Det som ännu inte har skett har ju profeten redan sett och dessutom vill han genom perfektformen markera att det han förkunnar som HERRENS ord, Guds uppenbarelse, är helt tillförlitligt. Sålunda står det i den hebreiska grundtexten 9:1 (9:2 i de flesta biblar): ”Det folk som vandrar i mörkret *har sett* ett stort ljus”, och i 53:3 ”Han *var* föraktad och övergiven av människor”, fastän det handlar om den kommande Messias. Profeten har ju redan sett vad som inträffade över 700 år senare!

Profeten skriver ofta ”Så säger HERREN” och ”Hör HERRENS ord”, eftersom det han förkunnar inte är egna funderingar utan vad Gud har uppenbarat för honom och låtit honom se. När Jesaja i 1:20, 40:5 och 58:14 kallar sig för ”HERRENS mun” understryker han att hans förkunnelse inte grundar sig på egna tankegångar. Det gör däremot falska profeters förkunnelse: ”Falska syner, tomma spådomar, löst prat och sina egna hjärtans svek är vad de profeterar för er”, säger Herren genom Jeremia (Jer. 14:14). Och genom Hesekiel säger han: De ”profeterar efter sitt eget hjärta... Ve över de dåraktiga profeter som följer sin egen ande utan att ha skådat någonting” (Hes. 13:2-3).

Under Jesajas tid blev det assyriska världsväldet mycket starkt och erövrade en rad länder. Också Israel och Juda hotades av Assyrien som i och med Tiglat-pileser III (745-727) blev en assyrisk-babylonisk dubbelmonarki med Babel som ideologiskt och ekonomiskt centrum. ”Ett oundgängligt krav för den stora världsmakten i öster var att ha kontroll över den enormt mäktiga staden Babel. För att kunna utöva en sådan kontroll genomförde Tiglat-pileser III ’en politisk nyhet: den personliga dubbelmonarkin’ (Fischer, *Weltgeschichte IV*, sid 55). Han antog sålunda titeln ’Babels konung’ och som sådan namnet Pulu (Pul i 1 Krön 5:26 och 2 Kon 15:19) för att ge uttryck åt att han var både Assurs och Babels konung. 729 och 728 anförde han personligen Marduk-processionen vid nyårsfesten i Babel, varigenom hans babyloniska kungadöme fick sin legitima sanktion.”<sup>2</sup>

Efter att ha belägrats i tre år av assyriska trupper under ledning av Tiglat-pilesers son Salmanassar V (727-722), slutförde Sargon II (722-705) den totala erövringen av Samaria och nordriket Israel med massdeportationer som följd. Också sydriket Juda hotades av undergång och Jesaja profeterade med sitt målande bildspråk: ”HERREN ska låta den väldiga flodens vattenmassor komma över dem, nämligen Assyriens kung med all hans härlighet. Den ska stiga över alla sina bräddar och täcka alla sina stränder. Den ska tränga in i Juda, svämma över och utbreda sig så att den når ända upp till halsen” (8:7-8). ”På den dagen ska HERREN med en rakkniv som är hyrd på andra sidan floden – nämligen Assyriens kung – låta raka av allt hår både på huvudet och nertill, ja, också skägget ska den ta bort” (7:20).

---

2 S. Erlandsson, *Jesaja* (1983), s. 16f.

Under Sargons efterföljare Sanherib (705-681) går dessa profetior i fullbord. Jesaja skriver: "I kung Hiskias fjortonde regeringsår (701 f.Kr.) drog Sanherib, kungen i Assyrien, upp och angrep alla befästa städer i Juda och intog dem. Från Lakish skickade han Rab-Shake (sin stabschef) med en stor här till Jerusalem mot kung Hiskia" (36:1f). Så börjar Jesajabokens centrumparti, kapitel 36-39. Skulle nu också den av Gud utvalda staden Jerusalem intas av de assyriska trupperna och folket deporteras eller dödas? Var nu tiden inne då den kvarvarande tiondelen av Guds folk (Sydriktet Juda) skulle gå under? Herren hade ju sagt genom Jesaja: "När bara en tiondel är kvar i det, ska även den ödeläggas som en terebint eller en ek, av vilken en stubbe lämnas kvar när den fällt." Men Herren tillade: "Den stubben ska vara en helig säd" (6:13)? Vad menar Herren? Vilken "helig säd", vilken kvarleva är det fråga om? Jesaja hade ju profeterat: "Om än ditt folk, Israel, vore som havets sand, så ska bara en kvarleva av det vända om. Förödelse är beslutad, en rättvis störtflod" (10:22). Hur ska Jerusalem kunna räddas mot bakgrund av folkets stora avfall? Det är den stora frågan och svaret på den frågan är Jesajas huvudbudskap. Redan hans namn innehåller svaret. Jesaja, på hebreiska *Jeshajáhu*, betyder: "Det är HERREN (Jahu) som är frälsningen."

Sanherib hade i hädiska ordalag förnekat *jeshajáhu*, dvs. förnekat att HERREN är frälsningen och jämställt den ende sanne Guden med människogjorda avgudar: "Har någon av de andra folkens gudar räddat sitt land ur den assyriske kungens hand? Var är Hamats och Arpads gudar? Var är Sefarvájims gudar? Eller har de räddat Samaria ur min hand? Vilken bland dessa länders alla gudar har kunnat rädda sitt land ur min hand? *Skulle då HERREN kunna rädda Jerusalem ur min hand?*" (36:18-20). Men Jesaja hade förutsagt: "När Herren har fullbordat allt sitt verk på Sions berg och i Jerusalem, ska jag ställa Assurs kung till svars för frukten av hans hjärtas övermod och hans stolta högmod" (10:12). Och kung Hiskia bad: "HERRE, böj ditt öra och hör. HERRE, öppna dina ögon och se. Hör alla Sanheribs ord, som han har talat för att håna *den levande Guden*. Det är sant, HERRE, att kungarna i Assyrien har ödelagt alla länder, också sitt eget land. Och de har kastat deras gudar i elden, *ty de var inga gudar utan verk av människohänder, trä och sten*. Därför kunde de förgöra dem. Men nu, HERRE vår Gud, rädda oss ur hans hand, så att alla rikena på jorden förstår att *du är HERREN, endast du*" (37:17-20).

## Jesajabokens uppbyggnad

I centrum av Jesajabokens 66 kapitel och som en övergång mellan dess huvuddelar återfinns kapitel 36-39 som handlar om Sanheribs belägring av Jerusalem, folkets totala hjälplöshet och Jerusalems mirakulösa räddning genom Herrens övernaturliga ingripande. Efter Jesajabokens inledningskapitel innehåller den första huvuddelen, kapitel 2-35, händelser i Israels historia och Jesajas förkunnelse *före* de händelser år 701 f.Kr. som kapitel 36-39 berättar om. Den andra huvuddelen, kapitel 40-66, innehåller profetens undervisning *efter* år 701 f. Kr. och tar sin utgångspunkt i den förutsagda och mirakulösa frälsning som ägde rum detta år. De nya förutsägelser som profeten fr.o.m. detta år framför om Koresh befrielsegärning (44:28ff) och Messias ställföreträdande gottgörelse (kapitel 53) ska lika visst gå i uppfyllelse som förutsägelserna om Jerusalems mirakulösa räddning gick i uppfyllelse år 701. Men räddningen undan Sanherib och befrielsen från den babyloniska fångenskapen genom Koresh (som också bara kunde ske genom Guds ingripande) är skuggbilder av det kommande frälsningsverket genom Messias.

Hela kompositionen kapitel 40-66 stryker under att människornas räddning ytterst handlar om något annat än en politisk och inomvärldslig befrielse. Människans synd är så svår och så genomgripande att bara HERREN kan åstadkomma denna frälsning. Hur? Genom att övervinna syndens lön: döden. Ingen syndare kan genomföra frälsningsverket utan endast HERREN själv som gudamänniskan Immanuel, Messias (7:14). Han träder ställföreträdande in i alla syndares ställe, uppfyller hundra procentigt lagens krav på syndfrihet och tar på sig alla människors syndaskuld.

På ett alldeles fantastiskt sätt är kapitel 40-66 så strukturerat att kapitel 53 står i den exakta mitten för denna andra huvuddel och 53:5 exakt i mitten av denna mitt: *”Han var genomborrad för våra överträdelsers skull, slagen för våra missgärningars skull. Straffet var lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade.”*<sup>3</sup> Innebörden av Jesajas namn besannas: ”HERREN är frälsningen”, *Jeshajahu!*

---

3 För en utförligare genomgång av Jesajabokens komposition, se S. Erlandsson, *Guds Ord och bibelkritiken* (2004), s. 51-68. På sidan 65 i denna bok finns en grafisk framställning av andra huvuddelens fantastiska struktur.

## **Bokens inledning, kapitel 1**

Behöver folket verkligen räddas? Jesaja vill med sitt inledningskapitel visa hur stort behovet är av en frälsning som bara HERREN kan åstadkomma. Gudsfolkets avfall ("mitt folk", v. 3) har gått ofattbart långt och fått förödande konsekvenser (v. 2-9). Folket och dess ledare kan jämföras med de syndiga städerna Sodom och Gomorra (v. 10). Deras offer, gudstjänster och böner är ett hån mot Gud (v. 11-15) och kan inte dölja eller ursäkta de onda gärningar de gör. De trotsar fräckt Guds vilja att de ska göra gott och ta sig an faderlösa och änkor (v. 16-17).

Men lagens krav kan inte förändra deras liv, rena dem från deras synder. Det kan bara det villkorlösa evangeliet som profeten låter lysa fram mitt i domsförkunnelsen: "Kom, låt oss gå till rätta med varandra, säger HERREN. Om era synder än är blodröda, ska de bli snövita, om de än är röda som scharlakan, ska de bli vita som ull" (v. 18). Men om folket inte vill lyssna till detta glada budskap, är de räddningslöst förlorade: de kommer att förlora "landets goda" och förtäras av svärd (v. 19f).

På grund av folkets avfall kan Jerusalem liknas vid en hora. Staden är full av korruption och grova syndare (v. 21-23). Jesaja använder följande bilder för deras falskhet: "Ditt silver har blivit slagg, ditt ädla vin är utspätt med vatten" (v. 22). Därför måste Guds vrede drabba dessa Guds fiender och förvrängare av sanningen (v. 24-25).

Men Herren förkunnar inte bara dom utan också frälsning. Genom rätta ledare och lärare ("domare" och "rådgivare") ska han förvandla den orättfärdiga och otrogna staden till "rättfärdighetens stad", "den trogna staden" (v. 26). Hur ska det gå till? Genom rätt och rättfärdighet ska Sion friköpas (v. 27). Syndarna kan inte friköpa sig själva, de ska *bli friköpta*. Detta förklarar profeten närmare längre fram i sin bok. Det sker genom Messias ställföreträdande gottgörelse, med gudomlig "rätt och rättfärdighet". De som tar emot denna återlösning, de som vänder tillbaka till Herren, de utgör det sanna Sion, som inte är en hora utan "rättfärdighetens stad" (v. 26-27).

För dem som förkastar Herrens frälsning finns inget hopp. De kommer att drabbas av fördärv och undergång (v. 28-31). Deras terebinter och lustgårdar, där de bedriver sin skamliga kanaaneiska fruktbarhetskult, kan inte rädda dem. De ska bli "som en terebint med vissnade löv, som en lustgård utan vatten" (v. 30). "Den starke", mänsklig styrka och den dyrkade avgudens styrka, kan inte rädda dem utan leder i stället till undergång genom en eld som ingen kan släcka (v. 31).

## Kapitel 2:1-5

Efter rubriken för kapitel 2-12 (2:1) riktar profeten vår blick mot vad som ska ske ”i de sista dagarna” eller ”den yttersta tiden”, som är Bibelns uttryck både i Gamla och Nya testamentet för den messianska tiden, nya förbundets tid (se t.ex. Heb. 1:1-2, 1 Pet. 1:20, 1 Joh. 1:18). Sions berg eller Jerusalem används av Jesaja (och på många ställen i Bibeln) inte bara om det avfälliga gudsfolket (som i 1:21) utan också om Guds sanna tempel, vars levande stenar är Guds troende barn och dess hörnsten Messias, Frälsaren. Därför heter det om Sions berg att det ”ska stå fast grundat och vara främst bland bergen, upphöjt över höjderna” (v. 2).

Om det jordiska Sion profeterade Jesajas samtida Mika: ”Därför ska Sion för er skull plöjas upp till en åker, Jerusalem bli en stenhop och tempelberget en skogbevuxen höjd” (Mika 3:12). Och Jesus sa om Sionsbergets jordiska tempel: ”Här ska inte lämnas sten på sten. Allt ska brytas ner” (Matt. 24:2). ”Bryt ner detta tempel, så ska jag resa upp det på tre dagar” (Joh. 2:19, jfr Matt. 26:61). Johannes kommenterar: ”Det tempel han talade om var hans kropp. När han hade uppstått från de döda, kom hans lärjungar ihåg att han hade sagt detta, och *de trodde på Skriften* och ordet som Jesus hade sagt” (Joh. 2:21-22). När det gäller Messias och det sanna Sions tempel kan också Hosea 6:2 citeras: ”Han ska om två dagar på nytt göra oss levande, ja, på tredje dagen ska han låta oss stå upp, så att vi får leva inför hans ansikte.”

Guds sanna tempel är räddningen för alla folk: ”Alla hednafolk ska strömma dit. Ja, många folk ska gå i väg och säga: ’Kom låt oss gå upp till HERRENS berg, till Jakobs Guds hus’ (v. 2f). Jämför Hebreerbrevets ord till de troende: ”Ni har kommit till Sions berg, den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem” (Heb. 12:22). ”Han ska undervisa oss om sina vägar, så att vi kan vandra på hans stigar” (v. 3). Den rätta undervisningen och missionen utgår från Guds sanna Sion: ”Ty undervisning ska gå ut från Sion, HERRENS ord från Jerusalem” (v. 3).

Gemenskapen med Herren i den levande Gudens stad innebär sann frid: ”Då ska de smida sina svärd till plogbillar och sina spjut till vingårdsknivar. Folken ska inte mer lyfta svärd mot varandra och inte mer träna sig för krig” (s. 4). De troende har frid med Gud och lever i fred med varandra.

När Jesaja begrundar Guds härliga löfte i denna profetia, kan han inte annat än inbjudande utbrista: ”Kom, ni av Jakobs släkt, låt oss vandra i HERRENS ljus” (v. 5).

## Kapitel 2:6-22

Som vi såg redan i kapitel 1 gör Jesaja tvära kast mellan dom och frälsning, lag och evangelium. I verserna 6-22 riktar han blicken på nytt mot det avfälliga gudsfolket och Guds dom över det på grund av deras avfall: ”Du har förskjutit ditt folk, Jakobs hus, därför att de är fulla av Österlandets tänkande” (v. 6). Avgudadyrkan är utbredd: ”Deras land är fullt av avgudar, och de tillber sina händers verk” (v. 8). Därför drabbas de av dom och förödmjukelse. Som en refräng upprepar profeten: ”Människornas stolta ögon ska förödmjukas, människens högmod ska bli nerböjt och HERREN ensam ska vara upphöjd på den dagen” (v. 11 och 17).

När Herren griper in i sitt höga majestät på ”HERREN Sebaots dag”, avslöjas människans litenhet och allt stolt och högmodigt ska då förödmjukas (v. 12). Man kommer då att ”fly in i klippgrottor och jordhål av fruktan för HERREN och hans höga majestät” (v. 19 och 21). Avgudarna av silver och guld avslöjas som falska gudar och helt värdelösa (v. 20).

Med tanke på Herrens kommande dom och profetens avslöjande av människans opålitlighet och tillbedjan av sina egna händers verk i stället för den ende sanne Guden, borde alla förstå hur motiverad Jesajas avslutande uppmaning är: ”*Förlita er inte på människor*, som bara har en vindpust i sin näsa! Vad är de att räkna med?” (v. 22)

(Fortsättning följer i nästa nummer)



# Ateism, humanism och kristendom

av Alvar Svenson

Ateismen har kommit att få en alltmer framskjuten position i västvärlden. Från att ha betraktats med misstänksamhet har den fått ett större utrymme och omfattats av allt fler ”bekännare”. På svenska har det bland annat kommit två böcker som jag ska granska på denna tidskrifts litteraturavdelning. Ateism är förnekelsen av en skapande, levande, personlig och verkande Gud och är ingen ny företeelse. Ursprunget till ateism och förnekelse är den ”naturliga” fiendskapen mot Gud från den oomvända människans sida (Rom. 8:7).

I de länder där kristendomen dominerat eller haft en framträdande position och påverkat lagstiftning och samhällsdebatt har ateismen ifrågasatts. Den som framträtt med öppen bekännelse till ateismen har haft svårt att vinna förtroende. Därför har det t.ex. varit ovanligt med politiker som öppet uttalat sitt stöd för ateismen. Ofta har man istället ”gömt” sig bakom uttryck som agnostiker, skeptiker etc. Rickard Dawkins säger i sin bok *Illusionen om Gud* ”att själva ordet ’ateist’ med trägna insatser har getts en ful och skrämmande innebörd. Ateisternas status i Amerika idag ligger i nivå med de homosexuellas för femtio år sedan” (s. 14). Nu hoppas han emellertid på en förändring och att hans bok ska ge många, som inte vågat framträda öppet med sin ateism, kraften att göra det. I vårt land finner man den organiserade och uttalade ateismen inom den humanistiska rörelsen.

## Också en ”ism”

Ateismen kan lätt avfärdas med ett enda ord ur Skriften: ”Dåarna säger i sina hjärtan, det finns ingen Gud” (Ps. 14:1). Dårskap är Bibelns sätt att uttrycka förnekelsen av Guds existens. Hela skapelsen är ju ett vittnesbörd om Gud som står bakom detta väldiga verk (Ps. 19:2). Ateism och humanism är djupast sett endast två av alla de ”ismer” som är ty-

piska för modern historia. Då ateisten talar om hur många människor religionerna har dödat med alla sina religionskrig, är det inte säkert att han tänker på alla de människor som dött just för sina ”ismer”. I f.d. Sovjetunionen brukade man tala om det stora fosterländska kriget då mer än 20 miljoner människor dog för revolutionen, för kommunismen. På andra sidan dog minst lika många för nazismen.

Historien vittnar om många religionskrig, men få religioner har vunnit på krig. Möjligtvis har vissa religionsutövare vunnit stora landområden. Vid reformationens införande i Sverige förlorade många människor livet utan att i grunden veta att det var ett religionskrig man deltog i. Man hade inget val. Men av NT vet vi att kristendomen inte kan sprida sitt budskap med vapenmakt och inte heller ska göra det. Vår fiende är inte kött och blod utan en andemakt som endast kan bekämpas med andliga vapen (Ef. 6:10-20). Paulus vill att församlingen ska be för honom att de rätta *orden* ges åt honom då han öppnar sin mun för att förkunna Guds ord. Han uppmanar aldrig att ta till svärd för evangeliets sak. Korståg och inkvission är endast mänskliga påfund, väl i religionens namn men ytterst för maktens skull.

För den bibeltroende kan det vara av vikt att känna till ateismens argument. Vad menar man då man talar om *tro* och vad menar man med *vetande*? Behöver vi som bibeltroende verkligen vara rädda för vetenskapen? Är förnekandet av Guds existens mer vetenskapligt än tron på en skapande Gud? Sitter vetenskapen inne med kunskap som är farlig för en troende människa? De kristna trosbekännarna blir färre, kyrkor stängs, ateismen vinner fler och fler anhängare. Ateismen bygger sina doktriner uteslutande på förnuftets argument. Med stor skicklighet och retorisk överlägsenhet lägger man fram sina teser. Den fundamentalistiska ateismen ser ingen skillnad på muslimsk trosbekännelse, tillbedjan av bergsandar, tron på tomtar, spöken, troll, astrologi eller kristen tro. Möjligtvis kan man tänka sig en viss artskillnad. Religion är religion, gudstro är gudstro, oavsett vilken gud man tillber eller tror på. Därför kan man också med en viss tillfredsställelse från ateistiskt håll säga att egentligen är Usama bin Laden och George W. Bush på samma sida i debatten om gudstron. Djupast sett strider båda för sin religion, menar man.

I denna artikel och i mina recensioner av Sturmarks bok *Tro och vetande 2.0* och Dawkins bok *Illusionen om Gud* vill jag visa att det inte är säkert att det är ateismen som är kyrkans värsta eller största fiende.

Det är inte i första hand förnekelsen av en Gud som river ner kyrkan. Kristendomens värsta fiende vet att det finns en Gud. Den vetenskapen gör att han bävar (Jak 2:19). Men ateismen utnyttjar självfallet det svaga motstånd en söndrad kyrka utgör, en kristenhet försvagad av bibelkritik och sekularisering. Därigenom vinner ateismen terräng. Jag hoppas också kunna visa att det inte finns några nya bevis eller vetenskapliga belägg som motbevisar existensen av Gud. Den moderna ateismen kan inte visa fram några nya "bevis" för sin övertygelse gentemot den äldre. Resonemangen följer samma mönster, i enlighet med tesen: *antagandet om Guds existens kan endast tillerkännas mycken liten sannolikhet från förnufts synpunkt. Följaktligen måste ateismens sanning tillerkännas en mycket hög grad av sannolikhet.* Där stod den "gamla" ateismen och där står också den nyare formen. Redan här frontalkrockar ateismens tes med bibelcitatet från psalm 14.

Syftet med mitt studium av ateismens argument är uppnått om vi ser att det endast är Guds ord som övertygar och skapar den sanna tron i människors hjärtan. Det hjälper inte med diskussionskvällar eller övertalningskampanjer. Ateisten blir troligen bara mer övertygad av diskussionen. Den kristne bekännaren däremot måste vid åsynen av förnekelsens frammarsch se till att inte själv ryckas med utan stå fast på den grund som Guds ord utgör. Enkelt uttryckt kan man säga att det är minst lika farligt för den som är svag i sin tro att studera de förklarande noterna till *Bibel 2000* som att studera ateismens argument. Där tron på Bibelns tillförlitlighet saknas är grunden undanryckt och människan utlämnad.

### **Ateism och kyrkans bekännelse**

När man studerar ateismens argument och teser ska man vara medveten om vad det är man umgås med. Ofta är ateisten ytterst skicklig i sin argumentering och van vid att bemöta de troendes försvar för en levande och verkande Gud. Kristnas argument som t.ex. erfarenheter, upplevelser och övertygelser avfärdas mycket lätt med att människan har en fallenhet för skrock och spöken. Vi ska se hur ateismen också angriper bibeltexterna och förnekar berättelserna inte minst när det gäller GT. De moderna teologernas försvar för kristendomen genom att tala om "tolkningar" blir ihåligt och genomskådas omedelbart av ateisten som inser att det bara är en undanflykt och ett försök att slippa frågan.

Ett tydligt exempel på det är filosofen och ateisten Ingemar Hede-

nius som med sin bok *Tro och Vetande* (1949) tog upp debatten med Svenska kyrkans biskopar. Då de ville krypa in bakom sina märkliga tolkningsprinciper, blev de ett lätt byte för Hedenius. Då en viss biskop Bring fick frågan om jungfrufödseln, svarade han inte oväntat: ”Sanningsvärdet hos läran om jungfrufödseln ’i nuvarande kultursammanhang’ måste tillsvidare ställas på framtiden, därför att det varken exegetiskt eller dogmhistoriskt är fullt klarlagt med moderna teologiska metoder vad den läran egentligen innebär i det nytestamentliga och gammalkyrkliga sammanhanget.”<sup>1</sup> Biskopen kunde inte ta hänsyn till att den kyrka som han ansåg sig tjäna i 2000 år hade bekänt sig till jungfrufödseln i sin äldsta trosbekännelse. Han ville skjuta frågan på framtiden och utreda vidare dess sanningshalt och teologi. Naturligtvis ger sådan undanflykt bränsle åt den förnekelse som förtär den kristna trons sanningsbegrepp.

Den splittring som bibelkritiken har orsakat den kristna kyrkan är djup och genomgående. Det förekommer att också ”konservativa” teologer kan tänka sig ett annat sanningsbegrepp i trossammanhang. Det vill säga en sanning gäller i det vardagliga livet och samhället, en annan i kyrkan på söndagen. De som i konfirmationsundervisningen får lära sig bekänna tron på den jungfrufödde, får i ett annat sammanhang lära sig att ”född av jungfru Maria” måste omtolkas till något annat. Nu är det inte endast fråga om jungfrufödelsen som måste strykas från dagordningen, utan också försoningstanken som talar mot den kärleksfulle Guden som i så fall kräver straff för synd. Uppståndelsen är en fråga som knappast passar i något ”kultursammanhang”. Den dubbla utgången ur detta livet är en fråga som röner samma öde. Istället kommer predikan att handla om annat än doktriner som ändå ingen kan acceptera i vårt kultursammanhang. Mycket bättre är att tala om klimatfrågan och växthuseffekten som de flesta kan acceptera som värdefulla inslag och ingen behöver störas av förargliga doktriner. Kyrkans trosbekännelse blir bara ett tomt skal vars innehåll kan fyllas med precis vad som helst.

### **Ateism och evolution**

I sin argumentering mot tanken på en levande Gud är förstas evolutionstanken grundläggande för all ateism. Genom evolutionen blir Gud överflödig och har ingenting att göra med tillblivelsen eller uppehål-

---

1 Hedenius, *Tro och Vetande*, 1971, s. 125.

lelsen av vare sig denna värld eller universum. Den utsträckta tiden av miljarder år ersätter den Gud som enligt skapelsetron skapar himlarna och jorden. Den enorma kraft som tillskrivs evolutionen och naturligt urval får hela tiden tillförd energi av den vetenskap som av förklarliga skäl inte vill ha konkurrens om uppmärksamheten. Man talar inte om evolutionen som en hypotes utan mer och mer som ett faktum som endast den faktaskygge kreationisten (som tror på en Skapare) räds för. Själva livets uppkomst är inte heller något som orsakar bekymmer för evolutionisten: ”Det är inte konstigt att det i ett enormt stort universum uppkommer liv någonstans.”<sup>2</sup>

Mot denna bakgrund granskar jag på denna tidskrifts litteraturavdelning (nr 4/08 och nr 1/09) två böcker vars författare är ateister och som rönt en viss uppmärksamhet. Dessa två böcker kan ses som representanter för den nyhedendom som fått ett visst fotfäste i den västerländska kulturen och debatten. Det har lett till att hänvisningar till Bibeln inte längre är relevanta i den offentliga debatten. Kanske ännu mer skrämmande är att hänvisningar till Bibeln mer och mer förlorat sin relevans i kyrka och predikstol. Men våra fäder lärde oss att Gud har uppenbarat sig för oss i skapelsen med hänvisning till Romarbrevet 1:20 och i sin särskilda uppenbarelse i den Heliga Skrift och i sitt människoblivande med hänvisning till Hebreerbrevet 1:1.

---

2 Christer Sturmark, *Tro och vetande 2.0*, 2006. s. 99.

# Johannes Bugenhagen – reformationens store organisatör

*av Ingvar Adriansson*

Luther fick en gång frågan om han kort kunde beskriva hur man skulle predika. Han svarade: ”Först måste man lära sig gå upp på predikstolen. För det andra måste man kunna stanna kvar där. Och för det tredje måste man kunna gå ner därifrån.” Bugenhagen var strålande på de två första punkterna, men han glömde ofta den tredje.

Hans långa predikningar blev så småningom ryktbara i Wittenberg. Det berättas om en man som på väg hem från kyrkan såg fram emot att sätta sig vid det dukade bordet och en rejäl måltid. Men när hans fru ställde fram den halvvärmda maten blev han förargad och krävde en förklaring. Hon svarade: ”Är det kanske så att Dr Pomeranus (Bugenhagens smeknamn) har predikat idag?”

Skämt åsido, Bugenhagen var en mycket respekterad predikant och pastor. I år uppmärksammar vi 450-årsminnet av hans död. Bugenhagen var pastor i Stadskyrkan i Wittenberg och Luthers andlige rådgivare. Han förtjänar verkligen en plats i historien för sitt arbete inom kyrkoordningens och liturgins område, speciellt för norra Tyskland och Skandinavien. Han var mannen som omsatte Luthers stora arbete till praktisk teologi och ett levande församlingsliv.

Johannes Bugenhagen var född den 24 juni 1485 i Wollin, Pommern. Han studerade på universitetet i Greifswald och blev 1504 rektor för en skola i Treptow. Han blev ordinerad 1509. Några år senare, 1517 blev han lektor vid klosterskolan i Belbuck. Han föreläste främst över Bibelns böcker och kyrkofäderna. Här i Belbuck började han att läsa Luthers bok om ”Kyrkans babyloniska fångenskap” (1520). Efter att ha

läst boken skrev han omedelbart till Luther och ställde sig på hans sida för en reformation. Han flyttade till Wittenberg 1521 och 1523 blev han pastor i Stadskyrkan. Valet av honom till pastor blev ett mönster för hur man senare organiserade förhållandena i de lutherska kyrkorna. Han förnyade gudstjänsten, rensade den från romerska missbruk och hejdade Karlstadt som ville genomföra reformationen med våld.

Av alla lutherska medhjälpare var Bugenhagen den förste som ingick äktenskap. Den 13 oktober 1522 gifte han sig i kretsen av sina medarbetare på universitetet i Wittenberg. Brudens namn var Walpurga (Valborg). Namnet hade hon fått eftersom hon var född den 1 maj 1500. Vi vet inte mycket om henne men vissa källor hävdar att hon var syster till Georg Rörer, en av redaktörerna bakom Huspostillan. Vad vi däremot vet är att Bugenhagen fick ett långt och välsignat liv tillsammans med Walpurga.

Walpurga följde sin man under hans många och långa resor i norra Tyskland som han gjorde i reformationens tjänst. Detta var speciellt eftersom det vanligaste var att reformatorerna själva åkte och makan fick stanna hemma.

Bugenhagen var i Hamburg 1530-32 och i Köpenhamn 1537-39. Utan Walpurgas stöd och hjälp hade det varit omöjligt att stanna så länge. Herr och fru Bugenhagen blev nära bekanta med det danska kungahuset. Christian III blev förtjust i Bugenhagen och ville att han skulle stanna i Danmark och bli hans andlige rådgivare i reformationens tjänst. Walpurga är i mångt och mycket ett bra föredöme för alla pastorsfruar.

Det är osäkert hur många barn paret Bugenhagen fick. En av sönerna hette Johannes och blev superintendent i Wittenberg och senare prost i Kemberg. En av döttrarna hette Sara och var gift med Georg Krakow som var kansler under Hertig August. Hertig August dog mitt under den kryptokalvinistiska striden på 1570-talet.

Bugenhagen översatte Bibeln till Plattyska som talades i norra Tyskland. Denna översättning var viktig för folket i norra Tyskland och i nuvarande Balticum. Köpmännen under Hansatiden tog med sig detta språk till Sverige och det talades i handelskretsar bl.a. i Stockholm och i Kalmar. Vid en jämförelse kan man se att flera ord påminner om svenskan. Här nedan följer instiftelseorden och man kan se flera likheter mellan plattyskan och svenskan.

Tyska	Plattyska	Svenska
<p>In der Nacht, da er verraten ward, nahm der Herr Jesus das Brot, dankete, brachs, und gabs seinen Jüngern und sprach: Nehmet, esset, das ist mein Leib, der für euch gegeben wird; solches thut zu meinem Gedächtnis.</p>	<p><i>In der Nacht do he vorraden wart / nam de Here Jesus dat Brot / danckede / brack idt / gaff idt den Jüngern / vnde sprack: Nemet / ethet / dat is myn Lyff / dat vör juw gegeuen wert / Sölckes doet tho myner Gedechtenisse.</i></p>	<p>Den natt då Herren Jesus blev förrådd, tog han ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt lärjungarna och sade: Tag och ät! Detta är min kropp, som är utgiven för er. Gör detta till minne av mig.”</p>
<p>Desselbigengleichen nahm er auch den Kelch nach dem Abendmahl, dankete, gab ihnen den und sprach: Trinket alle daraus; dieser Kelch ist das neue Testament in meinem Blut, das für euch und für viele vergossen wird zur Vergebung der Sünden. Solches thut, so oft ihrs trinket, zu meinem Gedächtnis.</p>	<p><i>Desgelyken nam he ock den kelck / na dem Auentethende / danckede / gaffen den / vnde sprack: Drincket alle daruth / Disse Kelck is dat nye Testament in mynem Blode / dat vör juw vnde vör vele / vorgaten wert / thor Vorgeuinge der Sünde. Sölckes doet / so vaken else gy idt drincken / tho myner Gedechtenisse.</i></p>	<p>På samma sätt tog han bägaren, tackade Gud och gav den åt lärjungarna och sade: ”Drick alla av den. Denna bägare är det nya förbundet i mitt blod, som utgjuts till er för syndernas förlåtelse. Så ofta ni dricker av den, gör det till minne av mig.”</p>

Bugenhagen hade vid sidan av sin praktiska gärning en stor produktion av skrivet material. Han skrev många kommentarer till de bibliska böckerna. Bland dem är hans psaltarkommentar den mest kända. En annan värdefull bok där han förklarar den lutherska lärans viktigaste punkter är: *Von dem Christenloven und rechten guden Werken*. När Zwinglis



tankar spreds till norra Tyskland var Bugenhagen den förste att höja rösten och försvarade realpresensen i boken: *Ein Sendbrieff widder den neuen Irrthumb bei dem Sacrament des Leybs und Bluts unseres Herrn Jesu Christi*, 1525.

Bugenhagen var en genialisk organisatör. Han skrev kyrkoordningar och liturgiska instruktioner. Han började i Braunsweig (1528) och fortsatte i Hamburg (1529), Lübeck (1531), Pommern (1534), Wolfenbuttel (1543), och Hildesheim (1544). När kung Christian III av Danmark ville införa reformationen i landet kallade även han på Bugenhagen. Hela två år spenderade han i Danmark. När han kom 1537 hade man redan börjat arbetet med en ny kyrkoordning som Bugenhagen slutförde. Den 12 augusti 1537 vigdes sju danska superintendenter (biskopar) för att bringa ordning och reda efter katolicismens upplösning i landet. Detta skedde i Vor Frue kyrka i Köpenhamn. Universitetet i Köpenhamn var under förfall och under ett halvt år åtog han sig också rollen som rektor vid universitetet. Ett sista besök gjorde Bugenhagen 1542 i Ribe, samtidigt vigde han Hans Tausen till superintendent i Ribe. Hans Tausen är Danmarks motsvarighet till Olaus Petri.

Luther och Bugenhagen stod varandra nära. De var inte bara bästa vänner utan Bugenhagen var i allra högsta grad Luthers pastor. När Luther plågades av melankoli och hård arbetsbörda var det Bugenhagen som tröstade och stöttade. Han fick åter och åter påminna att vi har hel och full förlåtelse från våra synder genom Jesus Kristus. Det var till Bugenhagen som Luther regelbundet kom med sin börda och allt som tyngde. Bugenhagen blev hans biktfader i ordets rätta bemärkelse. Vid Luthers begravning höll Bugenhagen en av griftepredikningarna.

Bugenhagen var en god själasörjare. Han hade kärlek till Guds ord och var mån om själar. Detta visade han främst i sin gärning i Stadskyrkan. När pesten härjade i Wittenberg 1527 flydde många bort för att sätta sig i säkerhet. Bugenhagen lämnade inte staden utan stod där mitt ibland sina församlingsmedlemmer och tröstade och hjälpte dem i deras nöd. Han blev en läkare för själen och fick dela ut rätta doser av lag och evangelium. Lagens starka medicin behövdes för att föra den vilseförde tillbaka och evangeliet för att trösta och hjälpa den sjuke och slagne. I nöden och döden hjälpte inga relikier som under många år samlats in för att hjälpa människor att nå saligheten. 1527 ljöd återigen evangeliet i Wittenberg, människan förklarades rättfärdig på grund av Kristi verk och detta mottogs genom tron allena.

Efter Luthers död 1546 stundande åter hårda tider för lutheranerna. När det Schmalkaldiska kriget bröt ut och många invånare flydde för sina liv, stannade Bugenhagen kvar i Wittenberg med sin församling. Under denna tid förenade sig Bugenhagen med filippisterna och skrev under Leipzig interim. När han senare förstod vad detta innebar protesterade han öppet mot samarbetet med Rom och varnade alla pastorer för att kompromissa i läran. 1558 blev han fysiskt svag och var mestadels sängliggande, men han var pigg i sinnet och frisk i tanken. Han tillbringade sin sista tid med att uppmuntra sina medarbetare och be för reformationens fortsatta framgång. Johannes Bugenhagen blev 73 år gammal.

Vi har mycket att lära av Bugenhagen, vi som lever i en tid då bibelkritiken fått stor spridning i över 200 år. Situationen idag är inte olik den som rådde under Bugenhagens tid. Reformationens motto var: Tillbaka till Skriften, tillbaka till Ordet! Med detta visade de hur människor letts vilse av den katolska kyrkan. Bibelkritik och förakt för Guds Ord leder människor bort ifrån Kristus och tron på honom. *”Så mycket fastare står nu det profetiska ordet för oss, och ni gör rätt i att hålla er till det som till ett ljus som lyser på en mörk plats, tills dagen gryr och morgonstjärnan går upp i era hjärtan”* (2 Pet. 1:19).

Litteratur:

Kirke-Leksikon för Norden

N.S. Tjernagel, The Reformation Era

Gaylin Schmeling, Luthers pastor

# Frågor och svar

---

## De 120 åren i 1 Mos. 6:3

*Fråga: Vad menas med 120 år i 1 Mos. 6:3? Många blev ju mer än 120 år också efter syndafloden.*

*Svar:* Det står i 1 Mos 6:3 med anledning av människornas stora köttlighet och förvillelse: ”De är kött och deras tid ska vara 120 år.” Av 1 Mos. 11:10-26 framgår att många blev äldre än 120 år efter syndafloden och fram till Tera. Efter Teras tid blev Abraham 175 år (1 Mos. 25:7), Isak 180 år (1 Mos. 35:28) och Jakob 147 år (1 Mos. 47:28). Sannolikt syftar de 120 åren på mänsklighetens tid fram till ödeläggelsen genom den världsvida tsunamin syndafloden. Gud gav människorna en tid av 120 år innan han lät straffdomen komma. Han ville att människorna skulle besinna sig, vända om till honom och likt Noa leva i enlighet med hans vilja, ”vandra med Gud” (1 Mos. 6:9).

## Bruket av eder

*Fråga: På många ställen i Bibeln bedyrar Gud sin sanning med en ed. Hur kan då Jesus säga: ”Ni ska inte alls svära – varken vid himlen, den är Guds tron, eller vid jorden, den är hans fotpall, eller vid Jerusalem, det är den stora Konungens stad. Inte heller ska du svära vid ditt huvud, ty du kan inte göra ett enda hårstrå vitt eller svart. Ert tal ska vara ja, ja, och nej, nej. Allt utöver det kommer från den onde” (Matt. 5:34-37). Jakob skriver det samma i sitt brev: ”Framför allt, mina bröder, svär inte, vare sig vid himlen eller vid jorden eller vid något annat. Låt ert ja vara ja och ert nej vara nej, så att ni inte drabbas av domen” (5:12).*

*Svar:* Gud svär vid sitt eget namn för att betona sina löftens sanning och stora betydelse. Det Jesus och Jakob syftar på är människors missbruk av edliga försäkringar. Att avlägga en ed är inte fel eller förbjudet, när det sker i sammanhang där det är av stor betydelse att ingenting annat

än sanningen förs fram och personlig integritet står på spel. Men eder missbrukas ofta och så var fallet också på Jesu tid. Bibeln fördömer eder som brukas på ett tanklöst sätt, och falska eder är blasfemi, ett missbruk av Guds namn. Kristna ska uppträda ärligt och sanningsenligt så att inga förstärkningsord och eder behövs. På Jesu tid svor man vid olika föremål som den högra handen, huvudet, Jerusalem, Guds tron etc. Du kan avlägga en ed när det är viktigt, som i domstol och i kulturer där en kristens blotta ja och nej inte accepteras. Undvik i övrigt eder och svär aldrig vid djävulen som är besegrad av Kristus och ingen garant för sanningen.

## Agapemåltiden

*Fråga: Vad innebar den urkristna agapemåltiden?*

*Svar:* Det grekiska ordet *agápe* betyder ”kärlek”. I Nya testamentet används ordet om den osjälviska kärleken som söker det som är bäst för andra. Det tydligaste exemplet på detta är Guds kärlek till oss syndare (se Joh. 3:16). Hur ska då vår kärlek vara? Paulus skriver: ”Var så till sinnes som Kristus Jesus var” (Fil. 2:5).

Ordet *agápe* kom därför att användas om den kristna måltidsgemenskapen. Ofta firades Herrens heliga nattvard i anslutning till agapemåltiden. I båda måltiderna kom Guds oförtjänta kärlek till uttryck, och församlingen gav uttryck för sin kärlek till Frälsaren och sina trossyskon. Apostlagärningarna 2:42 kan innehålla en hänvisning till detta bruk: ”De höll troget fast vid apostlarnas lära och gemenskapen (agapegemenskapen), vid brödsbrytelsen (Herrens heliga nattvard) och bönerna.”

Denna sed med agapemåltid dog för det mesta ut under det andra århundradet. Historiker föreslår tre sannolika orsaker till detta: 1) Missbruk uppstod i anslutning till agapemåltiden. Redan år 55, då Paulus skrev sitt första brev till korintierna, förekom problem: ”När ni nu samlas, kan inte Herrens måltid hållas. Vid måltiden tar genast var och en för sig av sin egen mat, så att den ene är hungrig, den andre berusad. Har ni inte era hem där ni kan äta och dricka? Eller föraktar ni Guds församling och får dem att skämmas som ingenting har? Vad ska jag då säga till er?” (1 Kor. 11:20-22). 2) Fiender till kyrkan feltolkade agapemåltiden och använde den för att ge de kristna dåligt anseende. 3) Eftersom söndagen inte var en helgdag förrän på 300-talet, fanns det inte tid för både Herrens heliga nattvard och en agapemåltid.

## Bön för de döda

*Fråga: Är det bibliskt att be för de döda?*

*Svar:* Det finns inget bibelställe i Bibelns kanoniska skrifter som stöder bön för de döda. Det medger också The Catholic Encyclopedia: "Det finns inget klart och tydligt stöd för böner för de döda i de skrifter som av protestanter erkänns som kanoniska." Men den katolska kyrkan erkänner också de apokryfiska skrifterna som kanoniska, och det finns en vers i den apokryfiska Andra Mackabeerboken som lyder så här: "Om han inte hade väntat sig att de stupade skulle uppstå hade det varit överflödigt och meningslöst att be för döda människor" (12:44).

Den romersk-katolska kyrkan försvarar bruket att be för de döda på grundval av detta ställe i Andra Mackabeerboken. Detta bruk finns också i judisk tradition, men man grundar det inte på något bibelställe. Det kan nämnas att judiska rabbiner förnekar att bön för döda var eller är judisk tradition. De säger att versen i Andra Mackabeerboken syftar på kollektiva böner för "Israels barn", inte på böner för människor som dött. Att be för personer som dött var och är främmande för hebreiskt tänkande och har inget stöd i Talmud eller Mishna.

## Bibelns kanoniska skrifter

*Fråga: Var inte Gamla testamentets kanon öppen ända tills den katolska kyrkan valt ut vilka böcker som hörde dit? Då är det väl fel att utesluta apokryferna från kanon?*

*Svar:* Bibelns kanoniska böcker är inte Guds ord därför att någon utvalde dem, utan därför att de kommit till genom den helige Andes inspiration. Alla Gamla testamentets böcker var kanoniska, dvs. Guds ord och rättesnöre för tron, så snart de hade skrivits. Den uppfattning om Gamla testamentet som du för fram är den liberala historisk-kritiska synen som går under namnet "öppen kanon". Enligt denna syn blev vissa böcker gradvis och först så småningom kanoniska genom kyrkans gillande och beslut. En del blev inröstade mycket sent.

Följden av denna syn blir att kyrkan står över Skriften och det tilltalar den katolska kyrkan, som gör kyrkan till skapare av och domare över Skriften. Vi förkastar denna syn både utifrån Bibelns lära om inspiratio-

nen och utifrån historiska vittnesbörd. Det är Skriften som är skapare av och domare över kyrkan, inte tvärtom.

Vi accepterar inte som kanoniska de apokryfiska böcker som tillfogats Gamla testamentet av den katolska kyrkan, eftersom de inte var en del av den hebreiska Bibeln. Apokryferna fick spridning i och med att den grekiska översättningen av Gamla testamentet (Septuaginta) inte tydligt skiljer mellan Gamla testamentets böcker och andra uppbyggliga böcker. De böcker som inte tillhörde den hebreiska kanon men som ändå gavs spridning och togs med i Septuaginta varierade från handskrift till handskrift. De lästes av människor i den tidiga kyrkan, men inte som likvärdiga med de kanoniska skrifterna. Det fanns ingen kanonlista som innefattade dessa böcker förrän den katolska kyrkan försökte påtvinga alla en sådan lista vid kyrkomötet i Trident på 1500-talet. Och inte ens då stämde denna lista överens med Septuagintahandskrifterna eller med deras egen Vulgatautgåva av Bibeln. (För utförligare information om kanon, se min bok *Gardells Gud, Da Vinci-koden och Bibeln* (2005), s. 61-78.)

## Dödsriket

*Fråga: Hur kan ni säga att det bara finns två platser för dem som dör, himmel eller helvete? Finns det inte också en tredje plats, dödsriket?*

*Svar:* Enligt den liberala historisk-kritiska synen lär inte Gamla och Nya testamentet detsamma om vägen till frälsning. *Sheol* i Gamla testamentet är ett hebreiskt ord som betyder ”dödens plats (rike)” eller ”dödens tillstånd”. Det kan syfta på graven, på alla dödas tillstånd och ibland på den plats dit alla otroende kommer, dvs. helvetet. Nya testamentets Hades, Gehenna, Tartaros och Abyssos är grekiska ord för helvetet. Dessa ord anger inte olika platser utan är olika namn på samma plats, precis som himlen, paradiset och Abrahams sköte (platsen vid Abrahams sida) är olika namn för samma plats: himlen.

Eftersom *Sheol* kan betyda graven eller dödens tillstånd, kan det sägas att alla kommer till *Sheol*. Den gamle Jakob säger med tanke på sin son Benjamin: ”Om någon olycka skulle hända honom på resan ni tänker göra, skulle ni föra mina grå hår med sorg ner i dödsriket (graven) (hebr. *sheol*)” (1 Mos. 42:38). Därför hävdar bibelkritiker att Gamla testamentets folk trodde att alla döda, troende såväl som otroende, kom

till en sorts skugglik undre värld och att tron på himlen och helvetet växte fram senare.

Denna uppfattning förkastar vi. Även om himlen och helvetet inte beskrivs lika utförligt i Gamla testamentet som i Nya, förstod människorna på Gamla testamentets tid att troende och otroende var på väg till olika mål.

## **Varför är Bibeln så komplicerad?**

*Fråga: Varför har Gud valt att tala till oss genom en så tjock och komplicerad bok som Bibeln? Varför är den inte skriven enklare?*

*Svar:* Gud talar till oss på många olika sätt i Bibeln. Hebreerbrevet börjar: "Sedan Gud i forna tider många gånger och *på många sätt* hade talat till fäderna genom profeterna, har han nu i den sista tiden talat till oss genom sin Son" (1:1f). Vi kan inte vänta oss att 66 olika böcker, skrivna av cirka 40 människor under mer än 1500 års tid, ska använda samma litterära stil och komposition. I Bibelns böcker talar Gud till oss i historiska berättelser, poetiska avsnitt, psalmer, ordspråk, profetior och brev. Skriften är som en mångfasetterad juvel. Den helige Ande har använt sig av de olika skrivarnas speciella ordförråd och stil, det mänskliga språkets många olika uttrycksformer, för att förmedla till oss exakt vad han vill lära oss. Och huvudbudskapet är att Jesus Kristus är Guds Son och världens Frälsare. Detta huvudbudskap binder samman alla Bibelns böcker till en enhet.

Vissa avsnitt i Bibeln är lättare än andra att förstå med en gång. Genom att läsa Bibeln regelbundet, gärna några kapitel varje dag, genom att ge akt på hela sammanhanget och låta klara bibelställen om ett visst ämne kasta ljus över mindre klara ställen om samma ämne, framträder Bibelns innehåll mer och mer i klart ljus. En god regel är att lugnt läsa igenom svåra ställen om igen och då tänka på följande: Vad säger texten om Gud? Om mig? Om mitt förhållande till Gud? Hur visar texten att vi behöver en Frälsare? Vad har den att säga om Frälsaren?

Vid bibelläsningen kan en bibelkommentar vara till god hjälp. Om du kan läsa engelska rekommenderar jag de lättlästa kommentarerna i The People's Bible-serien (Northwestern Publishing House, Milwaukee, Wisconsin).

## Bibelkoden

*Fråga: Vad menas med bibelkoden och hur har den kommit till?*

*Svar:* En bok med titeln ”Bibelkoden” (The Bible Code) publicerades 1997 av journalisten Michael Drosnin. Författaren hävdar att den hebreiska Bibeln (och bara den hebreiska Bibeln) innehåller en kod som förutsäger händelser som inträffat många århundraden efter det att Gamla testamentet kom till. För att upptäcka kodbudskapen använder Drosnin dataprogram för att manipulera de hebreiska bokstäverna på olika sätt. På så sätt kan han få fram ord, namn, platser och händelser som har någon viss efterbiblisk, historisk betydelse.

Fastän Drosnin hävdar att detta bara kan göras med den hebreiska Bibeln, har kritiker som testat hans metod haft samma framgång med King James översättning av Bibeln, Moby Dick och andra skrifter.

Att en person kan manipulera bokstäver och ”upptäcka” dolda budskap betyder givetvis inte att Gud eller någon annan har placerat dessa budskap i texten. Det är viktigt att komma ihåg vad de heliga Skrifterna är och hur vi ska använda dem: De ”kan göra dig vis så att du blir frälst genom tron i Kristus Jesus. Hela Skriften är utandad (inspirerad) av Gud och nyttig till undervisning, till bestraffning, till upprättelse och till fosteran i rättfärdighet...” (2 Tim. 3:15-16). Bibelkoden är en skicklig manipulation men inget användbart redskap för tolkningen av Guds Ord.

## Långfredagen

*Fråga: En del säger att Kristus dog på en onsdag eller torsdag, eftersom Jesus enligt Matteus 12:40 säger att Människosonen ska vara i jordens inre i tre dagar och tre nätter. Hur förhåller det sig?*

*Svar:* Judarna räknade en del av en dag som en dag när de räknade dagar. Sålunda räknas Jesu begravning på fredagen som en dag. Lördagen blir den andra dagen och söndagmorgonen den tredje.

Johannes skriver: ”Eftersom det var tillredelsedag och judarna inte ville att kropparna skulle hänga kvar på korset över sabbaten – det var nämligen en stor sabbatsdag – bad de Pilatus att de korsfästas ben skulle krossas och kropparna föras bort” (Joh. 19:31). Jesus firade påskalammsmåltiden med sina lärjungar på torsdagskvällen. Tillredelsedagen började vid solnedgången på torsdagen och varade till solnedgången på



fredagen. När solen gick ned på fredagen började sabbatsdagen som slutade vid solnedgången på lördagen. Att denna sabbatsdag kallas för "en stor sabbat" beror på att den detta år både var veckans vanliga sabbatsdag och den första högtidsdagen i det osyrade brödets högtid som alltid firades som en sabbatsdag.

Markus 15:42 bekräftar att Josef från Arimatea gick till Pilatus och bad att få ta ner Jesu kropp från korset på fredagen: "det var tillredelsdag, dagen före sabbaten". Men det som är mycket viktigare än att exakt veta vilken dag Jesus dog är att vi tror att Jesu död är betalningen för våra synder och tillber och ärar honom för hans frälsningsverk.

(Flera av svaren anknyter fritt till Q&A, [www.wels.net](http://www.wels.net))

SE

# Vem är han?

**Den verkliga Jesus från Nasaret.**

**Av Seth Erlandsson**

En granskning av trovärdigheten bakom olika Jesuspresentationer genom tiderna. Allt från Nya testamentets vittnesbörd till de gnostiska skrifterna och sentida hypoteser som Da Vinci-koden.



Endast 175 kronor (specialpris för tidskriftens läsare)!

**Biblicum Förlag, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo.**

**E-mail: [biblicum@bredband.net](mailto:biblicum@bredband.net)**

# Utblick över samtiden

---

## Hemsida ett test på en ny enhet

Tre kyrkor planerar ett samgående, nämligen Missionskyrkan, Svenska Baptistsamfundet och Metodistkyrkan. Detta ska inledas med en gemensam hemsida. Sidan ska utgöra ett test på samarbetet, uppger *Dagen.se 2008-10-31*: ”Den ska uppmuntra till samtal mellan människor och vara en förmedlare av kommunikation och en hjälp i kunskapsförmedlingen”, säger Elisabeth Englund, ordförande i Metodistkyrkans styrelse. ”Tanken är att så många som möjligt ska känna sig delaktiga i processen”, säger Missionskyrkans föreståndare Göran Zettergren. Han menar att en gemensam hemsida kan bli ett tidigt test på hur kyrkorna klarar av samarbetet. Den gemensamma hemsidan är ett bevis på en stark vilja till en fördjupad relation, något som ligger i tiden.

Dessa tre kyrkor började en gång sitt arbete med en övertygelse i vissa lärofrågor. Men den ekumeniska rörelsen har undergrävt den ursprungliga tron och bekännelsen. Den fäster inte så stort avseende vid Bibelns uppmaning till full endräkt i tron, läran och bekännelsen (se t.ex. Rom. 15:5-6; 1 Kor. 1:10). Den vill sudda ut gränser mellan olika bekännelser och vara gränsöverskridande. Nu ska den nya enheten testas på en hemsida där olika synpunkter får komma till tals. En gissning är att de som avvisar en obiblisk enhet avvisas med ord som ”vi har ju i alla fall samma Gud” och ”Jesus ber om enhet”.

Det mest sannolika är att samgåendet är ett försök att rädda det som finns kvar av organisationer som är på tillbakagång. Man söker stöd hos varandra. Det allra bästa vore om man sökte råd och hjälp i Guds ord, det som man anser sig vara talesmän för. Det är bättre med enhet i Guds ord än i det som *ligger i tiden*, vilket bara är något högst flyktigt.

## Skapelsetron under debatt i Kyrka och Folk

Det har uppblussat en debatt om skapelsetron i tidningen Kyrka och Folk. Med anledning av tankar som framförts har Henric Staxäng ställt en rad frågor till tidningens redaktör Fredrik Sidenvall och fått ett svar (nr 37/07). Detta svar har väckt ännu fler frågor. I sitt svar skriver Sidenvall om den spänning som finns mellan tro och förnuft. Han kommer bl.a. in på den motsägelse som han anser finns mellan tron på skapelsen och det som vårt förnuft uppenbarar genom studier av naturen. ”Den som förnekar detta måste antingen ha fullständigt avskärmat sig från allmänt accepterade vetenskapliga teorier eller funnit egna vetenskapliga teorier som ännu väntar på att lämna den egna kammaren och nå ut till forskningssamhället.” Under hänvisning till att vetenskapen hör till det ”världsliga regementet” menar han att det är olyckligt när de som har kallelsen att förkunna Guds ord anser sig besitta en ”överlägsen och säker kunskap på naturens område, utan att egentligen ha argument som kan vinna allmän vetenskaplig acceptans”. Under rubriken ”Ingen teokrati” skriver han: ”Alternativet, att bygga ett system utifrån Guds ord som svarar på allt och kräver underkastelse av allt och alla, leder antingen till teokrati, att försöka skapa ett gudsrrike av denna världen, eller en sektbildning som intellektuellt isolerar kristna från samtidens utbildning, forskning och ytterst från samhället i stort.”

Sidenvalls inlägg har inte fått stå oemotsagt. I ett bemötande lägger Henric Staxäng stor vikt vid den skapelseberättelse som 1 Mosebok ger. I nr 39/08 försvarar sig Sidenvall med att ”eftersom han har en kallelse som rektor för ett gymnasium som undervisar i biologi, fysik och historia måste han fundera över vad han kan kräva av lärare och elever. Skall den särskilda uppenbarelsen vara norm för vad de lär ut och lär in? ... Det är min övertygelse och erfarenhet att nya vetenskapliga teorier kan ge förnuftet hjälp att göra gemensam sak med tron när det gäller att se sanningen i Bibelns ord. Särskilt uppbyggligt blir det när det är fråga om allmänt vedertagen vetenskap och inte av det kristna dogmat styrd kvasivetenskap.”

I egenskap av gymnasiektor har Sidenvall fått en position som skiljer honom från dem som endast står i Ordets tjänst. I tjänsten som rektor måste han ta andra hänsyn, bland annat till den allmänt accepterade vetenskapliga teorin. Den som står i Ordets tjänst, i likhet med Staxäng, kan ha en annan uppfattning i t.ex. skapelsefrågan, men den är då inte

enligt Sidenvall vetenskaplig utan av kvasivetenskaplig natur. Han är styrd av det kristna dogmat och kan då inte argumentera vetenskapligt trovärdigt gentemot den allmänt accepterade vetenskapliga teorin om världens tillblivelse. Sidenvall tycks mena att det varit ”särskilt uppbyggligt” för honom när han inte styrs av det kristna dogmat på naturvetenskapens område.

Med anledning av ovanstående vill jag framhålla följande: Trons natur är att tro där man inte ser. *Tron är en övertygelse om det man hoppas, en visshet om det man inte ser.* Mose härdade ut just för att han hade den Osynlige för ögonen. Men med skapelsen gäller det omvända. Den kan vi se och vi kan dra vissa slutsatser av det seendet. Att tro på skapelseberättelsen som återges i Första Moseboken betyder inte att vi har svar på alla frågor. Det betyder att vi har en uppfattning om hur just denna värld kom till under en mycket kort skapelseprocess. Det fanns bara en som var med vid skapelseögonblicket och han har mycket kortfattat berättat det för oss. Att säga emot skapelseberättelsen är inte vetenskap i sig. Att komma med alternativa berättelser är en möjlighet som många ägnar sig åt. Men då kan man inte kräva att andra människor ska acceptera det av den anledningen att det kallas vetenskap. Sanningshalten i skapelseberättelsen är inte till någon del beroende av om man är pastor i församlingen eller rektor på ett gymnasium. Gymnasiet kan undervisa om de olika teorierna om världens tillblivelse, men man ska klargöra för eleverna att det är just teorier. Då får teorierna sitt rätta värde och sin rätta plats i undervisningen.

## **Den nya ateismen**

I *Kristen Fostran* nr 6/08 återges en insändare av Åke Jonsson, pastor i Västerorts kyrkan i Stockholm och lärare på Teologiska högskolan. Han analyserar det han kallar för den nya ateismen i det offentliga samtalet. Som exempel på ateismens insteg hänvisar han till TV-programmet *Allsång på Skansen*. I det avslutande programmet ”sjöng svenska folket glatt och obekymrat med i en ateistisk trosbekännelse”. Det han syftar på är följande textrad i Mamma Mia-låten: ”Vem behöver religioner? Dom kan vi va’ utan.”

Detta kanske skulle kunna vara en fråga för Teologiska högskolan att utreda? Vilka religioner behövs? Och var kommer de ifrån? Är de inte allesammans ett vittnesbörd om den religiösa människans försök att

tillfredsställa en gud man inte känner? Dyrkan av en ”okänd gud” är ju som bekant inget nytt. För det andra är det inte fråga om en ny ateism, om man menar människans ”naturliga” bortvändhet från Gud. Inom den materialistiska religionen menar man ofta att man är ickereligjös och instämmer gärna i låten om att religion inte behövs.

Men ännu allvarligare är inställningen hos Åke Jonsson när han menar att vi som kristna ska anta utmaningen att acceptera evolutionsteorin. Han tycker nämligen att den teorin *väcker tankar på en skapande Gud*. Om han vore det minsta intresserad av vad Gud själv säger om sitt skapande borde han väl gå till den berättelse som Skaparen själv ger i sitt ord? Eller menar han på fullt allvar att det är Darwin som gett mänskligheten tankar på en skapande Gud? Det är just idén om evolutionen som ger ateismen det stora utrymme den fått i den offentliga debatten. Evolutionsläran är ateismens absolut grundläggande doktrin. Det vore väl konstigt om inte det sekulariserade svenska folket skulle präglas av den och därför gärna instämma i Mamma Mia-texten. Den evolutionistiska idén har vunnit enorma framgångar och antagits som faktum inte bara i laboratoriet och på biologilektionen, utan också i kyrkor och teologiska högskolor. Det borde vara ett bekymmer för pastor Jonsson.

## **Katolik och pingstvän i gemensamt projekt**

Inom den ekumeniska rörelsen har gränser passerats som bara för några år sedan knappast var tänkbara. Ett tydligt uttryck för det är en nyutkommen bok, *Anden – Gud här och nu*, skriven av till synes två motpoler inom den yttre kristenheten, nämligen den katolske biskopen Anders Arborelius och pingstpastorn Sten-Gunnar Hedin. I en artikel av pastor Bengt Sjöberg, Filipstad i *Världen idag* 08-10-24, uttrycker han bekymmer över den bokens budskap. Sjöberg efterlyser ”större urskiljning i lärofrågor”. Vad som bekymrar honom är biskopens utläggning av grundläggande dogmer för den katolska kyrkan, nämligen jungfru Marias syndfrihet, påven som Petri efterträdare och Kristi ställföreträdare.

Det är inte så egendomligt att den katolske biskopen passar på att utlägga sin kyrkas dogmer och lära då han får chansen. Men tydligen orsakar det en del bekymmer i det ”lågkyrkliga” ledet. Man har inte räknat med så tydliga bekännelser. Pastor Sjöberg har ingenting emot, skriver han, att kyrkliga ledare möts för samtal, men han vill ha mer urskiljning i lärofrågor.

Nu ska man vara klar över att det är känsligt att diskutera lärofrågor inom ekumeniken, så Sjöberg måste räkna med att det kan bli avbrott i det ekumeniska arbetet om läran ska diskuteras. Inom den ekumeniska rörelsen talar man nämligen bara om det som förenar.

Har man inom lågkyrkligheten inbjudit biskop Arborelius till gemensamma möten, får man nog räkna med att acceptera inte bara hans mariakult utan också hans avlat. Han utlovar nämligen fullständig avlat för den som under Paulusåret vallfärdar till den påvliga basilikan S:t Paulus vid Roms Via Ostiensis och ber i enlighet med den heliga Faderns intentioner. Biskopen skriver nämligen på sin hemsida: ”I basilikan ska den troende be enskilda böner inför det allra heligaste sakramentets altare och vid bekännelsens altare recitera Fader Vår och Trosbekännelsen, tillsammans med en from åkallan av den saliga jungfru Maria och den helige Paulus.” Det kan tilläggas att den som nu inte har möjlighet till denna vallfärd kan istället vända sig till en av S:t Pauluskyrkorna i Borås eller Gävle för avlat.

Den välmenande pastor Hedin skrev en bok tillsammans med Arborelius och förstod inte vad han gav sig in på. Även om han teg med sina specialfrågor gjorde inte biskopen det. Hedin får säkerligen bekymmer om han nu i sin kyrka ska förkunna värdet av relikier, celibatet, transsubstantiationsläran, munkväsen m.fl. katolska specialläror. Det är inte så enkelt att vara med i de stora sammanhangen! Är det verkligen så värdefullt? Man får bara hoppas att ingen av Hedins lärjungar följer med på vallfärd för avlat. Bättre är att stanna hemma och studera vad S:t Paulus säger om syndernas förlåtelse, tron och nåden. I Bibelns skrifter är nämligen den Helige Ande närvarande här och nu. Och som sann Gud vill han meddela det största av allt, den fullkomliga försoningen, den eviga rättfärdigheten förvärvad av Jesus Kristus för hela världen.

AS

# Litteratur

---

## **EVIGHETEN. NU**

*John Bevere*

Livets Ords Förlag, Uppsala 2007. 255 sidor

Denna bok har inte red. fått som ett recensionsexemplar utan av en person som blivit fundersam över en del av bokens innehåll. Det ledde till att jag närmare studerat den.

John Bevere är känd världen över både genom en rad kurser och böcker och genom TV-programmet Messenger, som sänds i 216 länder. I denna bok vill han betona hur viktigt det är att leva med evigheten för ögonen. Det är alltså ett angeläget ämne som behandlas.

Bokens första kapitel bär rubriken "Det eviga" och börjar förtjänstfullt med att lyfta fram Mose bön till Herren i den 90:e psalmen: "Lär oss inse att våra dagar är räknade, så att vi får visa hjärtan" (v. 12). Bevere visar med rätta hur lätt det är för oss att helt gå upp i jordiska och förgängliga ting och glömma Gud, det eviga och det himmelska. Gud är "evigheternas konung", betonar han med Paulus (1 Tim. 1:17). "Allt som är evigt finns i honom; ja, själva evigheten finns i honom. Allt som är utanför honom är tidsbundet och kommer att förändras. Hur gott, ädelt, mäktigt eller varaktigt det än verkar, kommer det förr eller senare att upphöra. Till och med jorden och universum kommer att förändras, men inte han: 'Du, Herre, har i begynnelsen lagt jordens grund, och himlarna är dina händers verk. De skall gå under, men du förblir. De skall alla nötas ut som en klädnad' (Hebr 1:10f)" (s. 16).

Under rubriken "Eviga domar" skriver Bevere: "Idag bygger många inte sina liv på det eviga – Guds ord – utan i stället på ett kulturellt tänkande, traditioner, antaganden och på sina känslor om vem Gud är. Det här gäller inte bara icke-kristna, utan även många troende." "Det kommer en domens dag, och den har varit fastställd sedan världens grund blev lagd (Apg 17:31). Den dagen kommer inte att ge några nya up-

penbarelsen om sanningen, utan snarare bedöma allting utifrån det som redan har talats ut. Hans ord, som vi har i vår ägo nu, kommer att döma oss på den yttersta dagen. Det är evigt. Det är slutgiltigt” (s. 17). Efter denna lovande inledning läser man spänt vidare i boken.

### **En sammanblandning av lag och evangelium**

Tyvärr dröjer det inte länge förrän man möter något fatalt, nämligen att Bevere blandar samman lag och evangelium. Därmed förstör han det villkorlösa evangeliet om syndernas förlåtelse *bara* för Kristi skull, inte tack vare min kärlek och fulla hängivenhet. Bevere skriver: ”Det är när vi noggrant håller hela hans ord som Guds kärlek mognar i oss. Det är därför som Gud ger oss sin nåd” (s. 20). Det är sant att den troendes tillväxt i helgelse hör ihop med att den troende lever av och rättar sig efter Guds ord. Men när han fortsätter ”Det är därför som Gud ger oss sin nåd”, blandar han samman orsak och verkan. Guds nåd är helt oförtjänt och kommer till oss som ett fritt erbjudande långt före vår trohet, ja, när vi ännu är oomvända, andligt döda. ”Vi älskar därför att han först har älskat oss”, skriver Johannes (1 Joh. 4:19).

För att få del av Guds förvandlande nåd nämner Bevere *en rad krav* som måste uppfyllas: att jag överläter mitt liv fullständigt till Jesus (s. 65), att jag av hela mitt hjärta väljer att följa Jesus (s. 70), att jag omvänder mig och överläter mig fullständigt till Jesu herravälde (s. 74) etc. Här görs det som är en följd av Guds villkorlösa nåd (och aldrig utan brister) till en förutsättning för den. Jag hittar inte i Beveres bok att det *uteslutande är det rena och villkorlösa evangeliet* (Guds oförtjänta kärlek till oss och Jesu Kristi ställföreträdande gottgörelse för oss och hela världen) som har kraft och förmåga att omvända oss, föda oss på nytt, föra oss från andlig död till andligt liv, från mörker till ljus. Den nya födelsen eller den nya skapelsen är helt och hållet Guds verk. (Vi kunde för övrigt inte medverka till vår första födelse heller!) ”När Guds vår Frälsares godhet och kärlek till människorna uppenbarades, frälste han oss, *inte för rättfärdiga gärningar som vi hade gjort*, utan på grund av sin barmhärtighet, genom ett bad till ny födelse och förnyelse i den helige Ande” (Tit. 3:4-5). Det är *bara tack vare det rena evangeliet* (i dopet förenat med vattnet i enlighet med Kristi instiftelse) som en människa blir född på nytt, ”blir iklädd Kristus” (Gal. 3:27). ”Ni är ju födda på nytt, inte av en förgänglig säd, utan genom en oförgänglig, genom Guds levande ord som består” (1 Pet. 1:23). ”I kraft av sin vilja (inte vår avgörelse) födde



han oss på nytt genom sanningens ord” (Jak. 1:18). ”Gud som är rik på barmhärtighet har älskat oss med så stor kärlek, *också när vi ännu var döda genom våra överträdelser*, att han har *gjort oss levande tillsammans med Kristus*. Av nåd är ni frälsta” (Ef. 2:4-5).

Bevere skriver: ”När någon ger sitt liv fullständigt till Jesus, blir han eller hon en helt ny skapelse” (s. 77). Det gäller ”att omvända sig från sin livsstil i olydnad, förneka sina egna begär för att i stället ansluta sig till Guds vilja” (s. 80). ”Vi måste ge hela vårt liv för att i stället få hans liv (natur)” (s. 81). Det är sant att vi enligt Guds lag måste älska Gud och vår nästa till hundra procent, ja, få en helt ny natur. Hela vårt inre ska vara helt och hållet rent, sådana vi var före syndafallet. Men vår gamla människa blir vi aldrig helt och hållet av med på denna sida om graven. Lagen kan inte åstadkomma det den kräver. Men evangeliet kan föda oss på nytt. Bara Kristi rättfärdighet, som oförtjänt tillräknas oss och tas emot genom tron allena, utgör den fullkomlighet som lagen kräver och täcker över alla våra synder. ”Så finns nu ingen fördömelse för dem som är i Kristus Jesus” (Rom. 8:1). Blandar vi in lagens krav i evangeliet genom att införa villkor för nåden, förlåtelsen, rättfärdiggörelsen = Guds frikännande dom, förstör vi det enda som kan föda oss på nytt och förvandla våra liv.

## Sluttiden

Bevere är ivrig anhängare av ett jordiskt tusenårigt lyckorike och hela dispensationalismens<sup>1</sup> schema angående sluttiden med borttryckelse, sjuårig vedermöda mm. Några exempel: ”Vi behöver gå in på förflyttningen av Guds stad från himlen till jorden, men först ska vi ta upp de händelser som ska äga rum innan dess. När församlingens tidsålder avslutas inleds en sju år lång vedermöda... Under den tidsperioden ska Herren komma och hämta sina heliga. Vissa tror att det sker innan de sju åren tar sin början, andra att det sker efter halva tiden och ytterligare andra i slutet av dem” (s. 159).

Enligt Bibeln är den kristna församlingens saliga gemenskap med Frälsaren samtidigt präglad av vedermöda p.g.a. olika hot från djävulen,

---

1 Dispensationalister tror att människans historia kommer att omfatta olika ”dispensationer”, dvs. tidsperioder med olika gudomliga ordningar. Som en distinkt och detaljerad tolkning av Bibelns plan för frälsning är dispensationalismen en mycket sen uppfinning, ett system skapat på slutet av 1800-talet av främst John Nelson Darby från Plymouth-bröderna. C.R. Scofield (1843-1921) använde dispensationalistschemat i sin mycket spridda Reference Bible.

världen och vår egen syndiga natur. Något bibliskt stöd för bara en sju-årig vedermöda ger inte Bevere och finns inte heller. Denna tanke har härletts från Daniel 9:24-27 och en speciell tolkning av den 70:e ”sjuan” eller årsveckan.<sup>2</sup>

Angående tusenårsriket skriver Bevere: ”Vi kommer att ha globalt välstånd och ett säkert ekonomiskt system, eftersom nationerna då lever i enlighet med Guds lagar. Det blir en fantastisk tid” (s. 161). Jesus ska komma ”tillbaka till jorden med de himmelska härarna” före den yttersta dagen och ”etablera sitt styre i Jerusalem i tusen år” (s. 168).

Denna lära bygger på flera feltolkningar, främst av profeternas bildspråk, Daniel 9:24-27 och Uppenbarelseboken 20:4. Det sistnämnda stället talar inte om något *jordiskt* tusenårsrike utan bekräftar sanningen i Jesu ord: ”Amen, amen, jag säger er: Den som bevarar mitt ord ska aldrig någonsin se döden” (Joh. 8:51). ”Den som tror på mig ska leva om han än dör” (Joh. 11:25). Johannes såg att de troendes själar ”levde och regerade med Kristus”, fastän de blivit martyrer för sitt vittnesbörds skull (Upp. 20:4). De tusen åren (liksom andra tal i Uppenbarelseboken) är ett symboliskt tal. ”Tusen” betecknar den av Gud fastställda nådatiden (10 x 10 x 10; tre står för Gud och tio för den av Gud fastställda tiden).<sup>3</sup>

Att Herren före den yttersta dagen ska komma tillbaka och hämta sina heliga bygger Bevere på 1 Tess. 4:13-18. Men bakgrunden till dessa verser är att troende i Tessalonika var oroliga för att missa det efterlängtrade mötet med Herren på den yttersta dagen, om de hann insomna (dvs. lekamligen dö) före den yttersta dagen. *Paulus tröstar dem med att de som lever vid Herrens ankomst ingalunda ska komma före de insomnade.* ”Först ska de som dött i Kristus Jesus uppstå” så att dessa tillsammans med dem som då ännu lever kan ryckas upp bland moln och möta Herren i rymden (v. 16-17). De som hinner dö före Kristi återkomst behöver alltså inte vara oroliga för att missa mötet med Herren då han ”kommer på himlens skyar med stor makt och härlighet. *Med starkt basunljud* ska han sända ut sina änglar, och de ska samla hans utvalda från de fyra väderstrecken, från himlens ena ända till den andra” (Matt. 24:30-31).

---

2 En utförlig genomgång av vad som verkligen står i Daniel 9:24-27 och hur dispensationalister tolkar denna text kommer, *Deo volente*, i nästa nummer (Biblicum nr 1, 2009).

3 För en genomgång av Uppenbarelsebokens bildspråk, symboler och innehåll, se [www.bibelforum.se](http://www.bibelforum.se)

Paulus skriver inte att Herrens ankomst ska ske tyst och hemligt, tvärtom! En befallning ska ljuda, en ärkeängels röst och *en Guds basun* (1 Tess. 4:16). Herren stiger inte ner för att upprätta ett jordiskt lyckorike, utan vid Herrens återkomst ska den här världen upphöra att existera (2 Pet. 3:10). Det är därför som Herren med hjälp av sina änglar *samlar alla utvalda - både de redan insomnade och de som då lever - och tar dem upp till sig, bort från den här världen som är dömd till undergång*. Det är alltså inte fråga om något hemligt och tyst borttryckande, och inte heller en händelse *före* den yttersta dagen.<sup>4</sup> Men enligt Bevere kan 1 Tess. 4:16-17 inte handla om den yttersta dagen, eftersom Herren ”möter sina trogna bland molnen” (s. 159).

SE

## TRO OCH VETANDE 2.0

Om förnuft, humanism och varför människor tror på konstiga saker

*Christer Sturmark*

Nya Doxa, 2006. 261 sidor

Christer Sturmark är ordförande för humanisterna och talesman för den moderna ateismen. Han har skrivit flera böcker i datavetenskap och har en fil. kand. inom den disciplinen. Sturmark är en skicklig debattör och leder en tankesmedja inom Utrikespolitiska Institutet om religionens roll i internationell politik. Denna bok är tänkt som en uppföljning av Ingemar Hedenius bok *Tro och Vetande*. Musikern Björn Ulvaeus har skrivit förordet och inledningen utgörs av ett citat av just Hedenius. Ser författaren sin bok som en uppdatering av Hedenius' bok kan han knappast vara tillfreds med sitt arbete. Han tillhör den generation som inte har någon, eller i varje fall mycket liten, kännedom om Bibeln och den bibliska samtiden, vilket däremot Hedenius hade. Denne förstod dessutom att till sin fördel använda den liberala teologin som inte kunde ge något enhetligt svar angående Bibelns tillförlitlighet och upphov.

*Tro och vetande 2.0* bärs upp av ett middagssamtal mellan *Max*, en vanlig svensk, ung, okunnig man, som är lagom tontig i sin världsåskådning. På andra sidan en påläst och debattglad humanist *Julia*, som läst

---

4 Uppfattningen att det ska ske ett hemligt borttryckande före den yttersta dagen är mycket utbredd i USA. Det finns t.o.m. en hemsida där man kan se till att ens nära och kära får ett mejl när man ryckts upp!

sin Sokrates. Utgången av samtalet är given redan från början. Däremellan kommer författaren in med sina förklarande utredningar.

Då ateisten diskuterar religion undantar han sig själv från all religionsutövning. Han har ingen religion, ingen gud, ingen auktoritet som han inte kan kontrollera, menar han.

För ateisten är förnuftet så heligt att det inte kan ifrågasättas, knappast under några omständigheter. Den gamla maxim som Hedenius förde fram gäller fortfarande: ”*Man ska inte tro på något som det inte finns förnuftiga skäl att anse vara sant.*”

”Vi befinner oss i början av ett nytt århundrade, som präglas av ett gigantiskt intellektuellt drama: En konflikt mellan den rationella, sekulära och humanistiska livsåskådningen, och den religiösa, konservativa och dogmatiska synen på världen. Det är en konfrontation som i allt högre grad präglar världspolitiken, men också vanliga människors villkor i stora delar av världen. Både i Europa och i resten av världen utkämpas kriget mot terrorismen. Kampen tycks stå mellan de två motpolerna George W. Bush och Usama bin Laden: Men i ett mer övergripande perspektiv står de båda herrarna på samma sida. Både Bush och bin Laden företräder livsåskådningar som styrs av religiösa dogmer” (s. 33). I humanisternas programförklaring heter det bl. a.: ”Humanismen är ickereligiös och accepterar inte övernaturliga förklaringar till verkligheten” (s. 44). Men den religiösa människan, som samtidigt förnekar delar av Bibeln, hamnar ofta på samma sida som ateisten i kampen mot tron.

Detta påstående har retat upp de s.k. *kristna humanisterna* som anser att förbundet Humanisterna har stulit deras definition av begreppet humanist. Den vakne läsaren ser redan här en ”dogmatisk” strid mellan de olika grenarna av humanistträdet. Betyder inte uttrycket ”ickereligiös” att man deltar i det globala dramat och i högsta grad är en aktör, vars dogmer kräver utrymme? Det finns många som säger: ”Jag är inte religiös men jag tror på ett högre väsen.” Det skulle aldrig den uttalade ateisten säga, även om han medvetet eller omedvetet sätter sitt förnuft högre än verklig kunskap når. Trots att hans förnuft är osynligt och inte kan ses eller mätas av något instrument, betyder det inte att den ”ickerelegiöse” ateisten förnekar det.

Den mänskliga hjärnan är ensam i hela skapelsen om att utforska sig själv. Människohjärnan har ofantliga möjligheter men saknar inte begränsningar. En kristen människa är medveten om det och inser förnuftets begränsningar. Paulus skriver: ”*Guds dårskap är visare än människor,*

*och Guds svaghet är starkare än människor*” (1 Kor. 1:25). Ateisten kan tala med närmast ”religiös” övertygelse om förnuftets kapacitet. Hans enda trobekännelse är: ”Man ska inte tro på något som det inte finns förnuftiga skäl att anse vara sant”! Därmed är just förnuftet den absolut högsta domaren över vad som kan och får vara sant.

Utvecklingstanken är helt avgörande. Den sopar undan behovet av en skapande Gud. Därför kan man fälla uttryck som: ”Jag tror att gud är en idé skapad av människan, till människans avbild” (s. 98). Livet är inte märkvärdigare än att man kan uttrycka sig som Julia i diskussionen: ”Det är inte konstigt att det i ett enormt stort universum uppkommer liv någonstans” (s. 99).

På frågan om skillnaden mellan en agnostiker och en ateist svarar Julia att ”det är mer rimligt att vara ateist” (s. 112). ”Men en förnuftig ateist är inte dogmatisk. Hon anser att hon kan behöva ompröva sin hypotes om det dyker upp goda argument för att gud finns” (s. 115).

”Det är viktigt att poängtera att en humanistisk livsåskådning och att vara ateist inte är samma sak. En ateistisk ståndpunkt uttalar sig bara om guds existens. Den humanistiska livsåskådningen är mycket mera omfattande, men inkluderar den ateistiska uppfattningen om guds existens. En humanistisk livsåskådning omfattar också uppfattningen om moral, människans ansvar, rättigheter, skyldigheter och principer för ett gott liv” (s. 117). ”Ateismen är således ingen ideologi. Religioner omfattar däremot moraliska värderingar, liksom humanismen. Religionerna och humanismen är därför ideologier, med olika värderingar och moraliska ställningstaganden” (s. 119). Är det därför som ateismen har anslutit sig till humanismen? Man vill helt enkelt utöka sitt verksamhetsområde?

”Den humanistiska livsåskådningen omfattar den filosofiska åskådningen materialism, dvs. att världen är naturlig och konstruerad av samspelen mellan materia och naturkrafternas samverkan. ... En person som bekänner sig till den filosofiska materialismen kan mycket väl bo i en grotta och inte bry sig ett dugg om några ägodelar. Å andra sidan kan den som tror att ande och materia är helt olika saker och att världen genomsyras av en världsande, gud eller annan kraft, vara helt besatt av statusjakt och strävan efter materiell framgång i sitt liv. Tänk bara på den så kallade framgångsteologin hos delar av den amerikanska väckelserörelsen och Livet Ord i Sverige” (s. 121). Man kan ju påpeka att girighet är en egenskap som Bibeln ständigt varnar för, inte utan orsak.

## **Det ondas problem**

”De troende har försökt att lösa problemet på flera olika sätt, med syfte att ändå rättfärdiga tron på gud. Ett försök är att hävda att han inte är allsmäktig: Gud har försett människan med en fri vilja. Han har alltså inskränkt sin allsmäktighet genom att ge människan frihet att fatta både moraliskt riktiga och oriktiga beslut. Människor kan då använda sin fria vilja till att utföra onda handlingar, utan att gud kan göra någonting åt det. Om gud vore allsmäktig, såsom ändå många kristna hävdar, så skulle han kunna stoppa det onda som uppstår på grund av människors fria vilja” (s. 127).

Det kan finnas skäl till att fromma människor försökt sig på tanken med ”den fria viljan” som ursäkt för det onda. I Bibeln finns inget avsnitt som talar om människans fria vilja. Varför Gud inte ”förhindrade” syndafallet i Eden är en hemlighet för oss, men Bibeln lär oss att Gud hade en frälsning beredd för den fallna människan.

## **Moralens ursprung**

”Rent historiskt har den humanistiska moralen utvecklats av många filosofier och tänkare genom tiderna... En humanistisk moral har kommit till uttryck i många centrala händelser i historien. Till exempel i den franska revolutionen med sina principer om ’frihet, jämlikhet och broderskap’, eller i den amerikanska revolutionen med rätten till ’liv, frihet och strävan efter lycka’. Hur har då moralen uppstått, om den inte kommer från gud? Svaret är inte helt givet, men det löser inga problem att sätta in gud som platsmarkör där det inte finns något färdigt svar. Den grundläggande hypotesen är att moraliskt agerande har evolutionär funktion” (s. 140).

Den kristna tron innehåller tron på de tio buden som grund för mänsklig samlevnad. Det kan inte ateisten tänka sig, utan för honom har moralen evolutionärt ursprung. I detta sammanhang kan Julia säga: ”Religionen är en slaggprodukt” (s. 122), dvs. i den evolutionära moralens framväxt kom den in som en slaggprodukt, ett misslyckande för det naturliga urvalet. I evolutionstanken är moralens ursprung viktig av den anledningen att det naturliga urvalet annars riskerar att utrota sig självt. Det är ju bara den starke som har rätt att leva i detta drama. Den evolutionära moralen fick in en missbildning då religionen kom in där!

## **Förnuftets kris**

”I nyandliga och pseudovetenskapliga kretsar, odlas ofta ett vetenskapsförakt och ett förakt för det rationella, kritiska tänkandet. Istället talar man om vikten av att tänka positivt. – Var inte så negativ – säger man, – sprid inte negativ energi. Tänk positivt istället! – Vem vill inte tänka positivt? Det är givetvis viktigt och värdefullt att försöka vara på gott humör och tänka kreativt och i nya banor. Men detta är inte samma sak som okritiskt tänkande, eller oreflekterat tänkande. ... Fenomen som brukar förknippas med new age och nyandliga läror lyckas aldrig påvisa sin existens då de testas under kontrollerande former. Därför förhåller sig humanisten i regel skeptisk till dem” (s. 169-170).

Nyandligheten är en farlig biprodukt av den kristendom som tappat kontakten med Guds ord och hängivit sig åt karismatiska och mystiska irrläror. Det vore hälsosamt om även kristenheten förhöll sig skeptisk till dessa nyheter.

## **Meningen med livet**

Julia: ”Jag tror inte det finns något syfte med att livet existerar i universum. Det bara gör det. Det finns ingen speciell mening med det. Max: Men då är precis allt meningslöst? Julia: Nej, nu blandar du ihop saker och ting. Vi har ju precis konstaterat att det kan finnas mycket mening och syfte med att leva, för varje individ. Vad du åstadkommer och hur du är som människa i samklang med andra människor, skapar mening i ditt liv. Max: Ja. Julia: Men det finns ingen *annan* som har något syfte med ditt liv än du själv. Jo, möjligtvis undantaget dina föräldrar som förde en del av sig själva vidare genom att skapa dig. De hade ett syfte med ditt liv också, nämligen att föra sina gener vidare” (s. 204-205).

Diskussionen fortsätter om mening och syfte och frågan om ett universum utan liv kommer upp. Max konstaterar att de övriga planeterna i vårt solsystem verkar vara utan liv och Julia ställer frågan: ”Kan du tänka dig att det skulle finnas en mening, ett syfte med att inget liv existerade i ett sådant universum? Max: Givetvis inte... Julia: Jag håller med dig... Annat än den mening och det syfte som livet själv skapar förstås” (s. 205). Sedan kommer författarens egen reflektion och mynnar ut i frågan: ”Tar vi oss själva på för stort allvar? Det kommer en tid när solen slocknar och allt liv på jorden dör. Det kommer en tid när universum svalnar, och kanske börjar om. Så ingenting av det vi gör idag har någon betydelse i det långa loppet” (s. 205).

## Den farliga religionen

Steven Wienberg säger: *Goda människor gör goda saker. Onda människor gör onda saker. Men för att goda människor ska göra onda saker krävs religion.* Humanisten lägger ansvaret för allt ont i världen på religionen. Den religiösa fundamentalismen skapar självmordsbombare och massavrättningar. ”Nordirland, Kashmir, Sudan är bara några exempel på områden där fundamentalistiska religiösa rörelser kränker människovärdet och med våld bekämpar humanismens och sekularismens principer” (s. 214). ”Det är inte bara den fattiga delen av världen som drabbas. I den rika delen av världen söker många människor svar hos så kallade ’upplysta gurus’ eller sekter av olika slag” (s. 215). ”Men inte ens i Sverige har vi fullt ut klippt banden mellan staten och den religiösa vidskepseln. Den svenska kyrkan var en del av staten ända fram till år 2000” (s. 217).

Här måste vi ge humanismen rätt. Det är ytterst allvarligt då kyrka och stat blandas samman som har skett i t.ex. våra nordiska länder. Spårren förskräcker och visar tydligt på det olyckliga i avvikelserna från NTs lära om kyrka och stat.

Abort och dödshjälp tas upp. Den religiösa synen bygger på uppfattningen att livet är heligt och omöjliggör abort. ”Den humanistiska synen är mera komplicerad men också mera realistisk: Innan ett embryo har utvecklat det centrala nervsystemet så kan det inte uppstå något medvetande. Det finns ingenting okränkbart på detta stadium. Embryot har visserligen en potential till medvetande. Men på samma sätt har ett ekollon en potential att växa till en ek, och vad vi har rätt att göra med ekollonet är inte detsamma som vi har rätt att göra med eken. Det är dock inte självklart för en humanist exakt var gränsen ska dras. Abortlagstiftningen handlar om en kompromiss mellan kvinnans rätt att besluta över sin kropp och fostrets tillblivelse” (s. 218).

Här måste man ifrågasätta uttrycket ”den religiösa synen”. Det är inte så att all religiositet är motståndare till abort. Men i det fall en religiös övertygelse är emot abort, måste man åtminstone med tanke på det oföd-da barnet tala om den ”ickereligiöse” som farligare än den religiöse.

”Evolutionsteorin innebär att någon absolut gräns mellan människor och djur inte finns, vilket ofta bekräftas av dagens vetenskapliga rön” (s. 222). Vilka dagens vetenskapliga rön är förtiga.

”Religiösa friskolor ska inte tillåtas i det obligatoriska skolväsendet. Alla barn i den obligatoriska skolan ska ha rätt till en saklig och allsidig



undervisning om politiska och religiösa synsätt” (s. 224). Vid universiteten ”finns också teologer som studerar människors föreställningar om gud. Så långt är allt gott. Men teologer gör sig också till uttolkare av budskap från dessa övernaturliga väsen (gudar)... Inga andra vetenskapliga discipliner accepterar mystikens uppenbarelser som kunskapsgrundande. Det är endast förunnat teologin. En sådan inkonsekvens hör inte hemma i ett humanistiskt samhälles bildningstradition... Vid universitet och högskolor bör forskartjänster med humanistisk inriktning inrättas och forskning inom området stimuleras” (s. 224-225).

Ateisten kan vara lugn. Bibelkritiken är minst lika effektiv som ateismen i kampen mot bibeltron.

### **Intelligent design**

”Designrörelsen menade att intelligent design är en strikt vetenskaplig teori och att det pågår en vetenskaplig kontrovers i forskarsamhället mellan Darwins teori och teorin om intelligent design. Och givetvis, menade man, har skolbarn rätt att känna till vilka alternativa teorier som samexisterar i den moderna forskningen. President Bush har sagt att skolor bör undervisa om alternativa teorier och överlåta åt eleverna att ta ställning till vilken teori de väljer att tro på. En princip som vid första tanken låter klok: Erbjud ett smörgåsbord av vetenskapliga teorier och lär barnen att det inte finns några säkra sanningar. Men debatten mellan dem som förespråkar intelligent design och de som förespråkar evolutionsteorin är skenbar och i själva verket resultatet av en mycket medveten taktik” (s. 238).

Boken avslutas med ett experiment. Läsaren ska tänka sig en flicka som går i en skola där den bibliska skapelseberättelsen lärs ut istället för evolutionstanken. Sen ska man ta med henne till det naturhistoriska museet och låta henne guidas av en kunnig paleontolog. Sen ska man ta ut henne i naturen och låta henne se allt det fantastiska som finns där. Och så frågas: ”Vad kommer hon att tro på? Det som står i en helig skrift eller det som naturen visar oss med tusentals och åter tusentals ledtrådar som alla pekar i samma riktning: Att människan, i all sin storhet, är ett djur bland andra djur på vår planet... Barn måste få chansen att upptäcka världen på riktigt. Det är samhället skyldigt dem” (s. 249).

Sist en strof från Humanismens lovsång: *”Jag tror och min tanke är fri. Allting är heligt för mig. Jag tror på den vanliga människans helighet. Och ett liv före döden”* (s. 254).

## **Sammanfattning**

*Version 2.0* bedöms som betydligt svagare än sin föregångare. Denna bok tillför ingenting till ateismens argument och varifrån skulle den få dem? Ingenting är nytt här, och att den fått en viss uppmärksamhet kan bero på den karismatiske författarens lite glättiga och charmerande framträdande i olika sammanhang. För humanisten är inte livet konstigare än att det uppstår av sig självt och så plötsligt är allt över. Den enorma evolutionen har gjort sitt! Då Bibeln berättar om skapelsens under är Gud subjektet: ”I begynnelsen skapade Gud himmel och jord” (1 Mos. 1:1). Och på sjätte dagen skapade han människan till sin avbild. För den kristne är livet en stor gåva och avslutas inte med döden!

AS

### **GÅVOR TILL STIFTELSEN BIBLICUM, juli–oktober 2008**

Hans Eklind, Örebro, 100 kr, Madeleine Krieger, USA 800 kr, Raymond Backsjö 500 kr, Kollekt Immanuels församling 860 kr, Karolina Karf, Finland 200 kr, Solweig Depken, Knivsta 300, Ove Bengtsson, Örkelljunga 200 kr, Gertrud Balldin, Limhamn 500 kr, Gerhard Hansson, Göteborg 300 kr, Ulrika Kindstedt, Enskede 200 kr.

Summa: 3 960 kr

### **För gratisspridning**

Rene Andersson, Kristianstad 200 kr, Torbjörn Långström, Vindeln 44 kr

Summa: 244 kr

*Varmt tack för allt stöd! Jes. 55:10-11.*

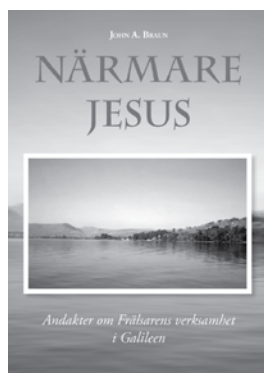
JOHN A. BRAUN

# NÄRMARE JESUS

*Andakter om Frälsarens verksamhet i Galileen*

**LIVETS SORGER** och bekymmer kanske kan *driva* en kristen till närmare förtröstan på Jesus, men det som *drar* en lärjunge närmare Jesus är Frälsarens mäktiga ord och kärleksfulla gärningar.

*Närmare Jesus* visar en stark medvetenhet om hur sant detta är. Med personlig andlig insikt och klar övertygelse om Jesu verkliga syfte följer John Braun Jesus i spåren under hans verksamhet i Galileen i dessa 55 andakter.



**Pris 160,- kr. + porto**

**Beställs från**

BIBLICUM FÖRLAG, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo.

E-mail: [biblicum@bredband.net](mailto:biblicum@bredband.net)

# Vädjan om hjälp

• Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro Sverige 251-4701  
Plusgiro Sverige 15 23 35-6  
DnB NOR Norge 7877.08.15400  
SAMPO Finland 800017-70843747

• Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlegade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro och historiska fakta om Bibeln*.

• Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

## Stiftelsen Biblicum

### Besöksadress:

Hantverkaregatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

### Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan  
Tel 0372/30857. E-mail: [alvarsvenson@yahoo.se](mailto:alvarsvenson@yahoo.se)

### Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo  
Tel 0370/18217. E-mail: [biblicum@bredband.net](mailto:biblicum@bredband.net)

### Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård Tel 51617540.  
E-mail: [egil.edvardsen@luthersk-kirke.no](mailto:egil.edvardsen@luthersk-kirke.no)